

Odrednice preljuba u romantičnim vezama

Župarić, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:936333>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

Marija Župarić

**ODREDNICE PRELJUBA U ROMANTIČNIM VEZAMA-
ULOGA SOCIOSEKSUALNE ORIJENTACIJE,
EMOCIONALNE INTELIGENCIJE I OSOBINA LIČNOSTI**

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentorica: prof. dr. sc. Silvija Ručević

Osijek, 2023.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Diplomski studij psihologije

Marija Župarić

**ODREDNICE PRELJUBA U ROMANTIČNIM VEZAMA-
ULOGA SOCIOSEKSUALNE ORIJENTACIJE,
EMOCIONALNE INTELIGENCIJE I OSOBINA LIČNOSTI**

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentorica: prof. dr. sc. Silvija Ručević

Osijek, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 18.09.2023.

Marija Župarić

Marija Župarić, 0122231321

Sadržaj	
Sažetak	
Abstract	
Uvod	7
Preljub u romantičnim vezama	7
Korelati sklonosti preljubu u romantičnim vezama	3
<i>Sociodemografske karakteristike - spol i dob</i>	3
Individualne karakteristike	4
<i>Socioseksualna orijentacija</i>	4
<i>Emocionalna inteligencija</i>	5
<i>Osobine ličnosti</i>	6
Kontekstualni faktori	8
<i>Zadovoljstvo vezom</i>	8
<i>Duljina trajanja veze</i>	9
<i>Prethodno varanje partnera</i>	11
Cilj, problemi i hipoteze	11
Metoda	12
Sudionici	12
Instrumenti	13
Postupak	15
Odnos sklonosti preljubu u romantičnim vezama i sociodemografskih varijabli, individualnih karakteristika te kontekstualnih varijabli	16
Doprinos sociodemografskih, individualnih i kontekstualnih varijabli u objašnjenju varijance sklonosti preljubu	19
Rasprava	21
Doprinos sociodemografskih, osobnih i kontekstualnih varijabli u objašnjenju varijance sklonosti preljubu	27
Zaključak	30
Reference	31

Sažetak

Preljub u romantičnom odnosu se definira kao seksualni i/ili emocionalni čin s osobom izvan primarne veze kojim se narušava povjerenje i stabilnost u odnosu. U ovom istraživanju je sklonost preljubu definirana kroz seksualna ponašanja, a mjerena je Skalom namjera prema nevjeri koja ispituje vjerojatnost da će osoba ostati vjerna svom romantičnom partneru u trenutnoj ili hipotetskoj vezi. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu individualnih karakteristika (socioseksualne orijentacije, emocionalne inteligencije, osobina ličnosti), sociodemografskih karakteristika (spol, dob) te kontekstualnih faktora (zadovoljstvo vezom, duljina trajanja veze, prethodno varanje partnera) u sklonosti preljubu u romantičnim vezama. U istraživanju je sudjelovalo 435 sudionika u dobi od 18 do 57 godina, od čega su 192 muškarca (44,1%) te 293 žene (55,9%). Rezultati ukazuju da su spol i dob povezani sa sklonosti preljubu, odnosno da su muškarci te osobe starije dobi sklonije preljubu u odnosu na žene i mlađe osobe. Što se tiče individualnih karakteristika, korelatima sklonosti preljubu pokazali su se socioseksualna orijentacija, te osobine ličnosti savjesnost, ugodnost i otvorenost ka iskustvu. Ekstraverzija, neuroticizam te emocionalna inteligencija nisu povezani sa sklonosti preljubu. Konačno, kontekstualni faktori zadovoljstvo vezom i prethodno varanje partnera su značajno povezani sa sklonosti preljubom, dok duljina trajanja veze nije. Regresijskom analizom utvrđeno je da sociodemografske varijable objašnjavaju 4.5%, osobne karakteristike 23.4% i kontekstualni faktori 11.1% varijance sklonosti preljubu. Konačni postotak objašnjene varijance kriterija iznosi 39% te su kao značajni prediktori sklonosti preljubu pokazali nerestriktivna socioseksualnost, niska ugodnost te varanje u prethodnim vezama.

Ključne riječi: sklonost preljubu, osobine ličnosti, socioseksualnost, emocionalna inteligencija, romantični odnosi

Abstract

Infidelity in romantic relationships is defined as a sexual and/or emotional act with a person outside of the primary relationship that destroys trust and stability in the relationship. In this research, the tendency to commit infidelity is defined through sexual behaviors, which is measured by the *Intentions Towards Infidelity Scale* which examines the likelihood that a person will remain faithful to their romantic partner in a current or hypothetical relationship. The aim of this research was to examine the role of individual characteristics (sociosexual orientation, emotional intelligence, personality traits), sociodemographic characteristics (gender, age) and contextual factors (relationship satisfaction, length of relationship, previous cheating on a partner) in the tendency to commit infidelity in romantic relationships. 435 participants between the ages of 18 and 57 took part in the research, of which 192 were men (44.1%) and 293 were women (55.9%). The results indicate that gender and age are related to the tendency to commit infidelity, that is, men and older people are more prone to be unfaithful than women and younger people. As for individual characteristics, sociosexual orientation, and the personality traits of conscientiousness, agreeableness and openness to experience proved to be correlates of intention towards infidelity. Extraversion, neuroticism and emotional intelligence are not related to intentions towards infidelity. Finally, the contextual factors that include relationship satisfaction and previous partner cheating are significantly related to intention towards infidelity, while the length of the relationship is not.. Regression analysis revealed that sociodemographic variables explain 4.5%, personal characteristics 23.4 % and contextual factors 11.1 % of the variance in tendency to commit infidelity. The final percentage of the explained variance of the criteria is 39%, and non-restrictive sociosexuality, low agreeableness and cheating in previous relationships were shown as significant positive predictors of the tendency to commit infidelity.

Key words: intentions towards infidelity, personality traits, sociosexuality, emotional intelligence, romantic relationships

Uvod

Romantične veze podrazumijevaju odanost, odnosno seksualnu i emocionalnu predanost partneru. Odanost se može smatrati normom koja regulira ponašanje u romantičnim vezama, a kršenje ove norme sa sobom donosi brojne negativne posljedice. Nevjera u vezi donosi nezadovoljstvo vezom, nepovjerenje te narušen odnos između partnera, što često rezultira prekidom odnosa (Barta i Kiene, 2005). Iako se nevjera u većini kultura smatra moralno pogrešnom, česta je pojava u mnogim romantičnim odnosima (Wood i Eagly, 2002). Nevjera se najčešće definira kao seksualni i/ili emocionalni čin kojeg vrši jedna osoba u partnerskom odnosu, a taj se čin odvija izvan primarne veze čime se prekida povjerenje ili krše dogovorene norme u odnosu na romantičnu, emocionalnu ili seksualnu ekskluzivnost (Blow i Hartnett, 2005). Budući da je definiranje nevjere vrlo subjektivno, nevjerom se mogu smatrati ponašanja od koketiranja do spolnog odnosa s osobom koja nije primarni romantični partner (npr. Barta i Kiene, 2005; Sevi i sur., 2020). Zbog širokog raspona definicija nevjere, postotak izvještavanja o počinjenoj nevjeri također varira, od 20% do 70% (Atkins i sur., 2001; Blow i Hartnett, 2005).

Nevjera se najčešće dijeli na emocionalnu i seksualnu. Seksualna nevjera obuhvaća sva seksualna ponašanja (ljubljenje, maženje, spolni odnosi) koja se odvijaju bez partnerova znanja s osobom koja nije primarni partner (Blow i Hartnett, 2005). Suprotno, emocionalna nevjera uključuje razvijanje emocionalne povezanosti s pojedincem koji nije trenutni partner osobe te se može pojaviti i osjećaj zaljubljenosti (Wilson i sur., 2011). Neka istraživanja sugeriraju razlike u sklonosti preljubu s obzirom na spol (Kinsey i sur., 2003), pri čemu se muškarci češće upuštaju u seksualnu nevjera, dok su žene sklonije emocionalnoj nevjeri. No, novija istraživanja preispituju tu dihotomiju (npr. Guitar i sur., 2017) budući da je kategorija seksualnosti homogenija od kategorije emocionalnosti, te se postavlja pitanje može li se dogoditi *isključivo* jedna ili druga vrsta nevjere.

Osim toga, brojna istraživanja su nastojala dati odgovor na pitanje *zašto* ljudi varaju u romantičnim vezama. Istraživanja sugeriraju da se pojedinci upuštaju u ekstradijadna ponašanja, odnosno ponašanja s osobama koje im nisu primarni partneri iz nekoliko razloga. Neki autori opisuju kako takva ponašanja imaju funkciju regulacije intimnosti, odnosno mogu služiti za zadovoljavanje potrebe za autonomijom ili potrebe za intimnošću (Glass i Wright, 1992). Upuštanje u odnose izvan primarne veze može ljudima pružiti osjećaj slobode i nezavisnosti, te postojanja sigurnog prostora što im, zauzvrat, pruža osjećaj autonomije (Allen i Baucom, 2004). Autonomija se također može osigurati i postavljanjem jasnih granica u ekstradijadnim odnosima ili upuštanjem u neobavezne seksualne odnose bez ponovnog

viđanja. Suprotno tome, neki pojedinci su izvijestili o potrebi za intimnošću zbog koje su se upustili u takva ponašanja, kao što je potreba za emocionalnom bliskošću (Glass i Wright, 1992). Također, čest motivi je i podizanje samopoštovanja koji je usko povezan s potrebom za intimnošću (Allen i Baucom, 2004). Bez obzira koji se motiv nalazi u pozadini preljuba, osobe navode kako su ekstradijadna ponašanja zapravo odgovor na stanje u primarnom odnosu. Tako se potreba za intimnošću u ekstradijadnom odnosu opisuje kao kompenzacija za emocionalno zanemarivanje u primarnom odnosu, dok se potreba za autonomijom pak veže za doživljavanje primarnih odnosa kao pretjerano ograničavajućih (Allen i Baucom, 2004). Što se tiče empirijskih istraživanja motiva za preljubom, pronađene su spolne razlike, odnosno, žene se češće upuštaju u preljub zbog potrebe za intimnošću, odnosno emocionalnih motiva, dok je kod muškaraca u pozadini češća potreba za autonomijom (Glass i Wright, 1992).

Osobe koje su bile prevarene u odnosu izjavljuju da je nevjera njihovih partnera ozbiljno naškodila kvaliteti njihove primarne veze (Atkins i sur., 2005). Također, bračno nezadovoljstvo je najveće kada je počinjena prevara kombinirane prirode, odnosno i emocionalna i seksualna prevara (Glass i Wright, 1992).

Budući da je nevjera u romantičnim odnosima široko istraživani pojam, postavlja se pitanje koji su čimbenici važni u predviđanju takvog ponašanja. U nastavku će biti detaljnije objašnjeni korelati sklonosti preljubu u romantičnim vezama, a koji obuhvaćaju sociodemografske, individualne te kontekstualne čimbenike.

Korelati sklonosti preljubu u romantičnim vezama

Sociodemografske karakteristike - spol i dob

Spol. Brojna istraživanja pokazuju da postoje spolne razlike u sklonosti preljubu, odnosno da se muškarci češće upuštaju u nevjera nego žene te da imaju pozitivnije stavove prema nevjeri (npr. Allen i Baucom, 2004; Mark i sur., 2011). Muškarci također žele više seksualnih partnera tijekom života (Schmitt, 2004), izvještavaju o većoj namjeri za počinjenje preljuba i imaju više iskustva s preljubom (Apostolou i Panayiotou, 2019). Osim toga, neka istraživanja pokazuju da se muškarci češće upuštaju u seksualnu, a žene u emocionalnu nevjera (Barta i Kiene, 2005; Mark i sur., 2011). U skladu s tim, muškarci teže podnose saznanje o preljubu ukoliko je u pitanju seksualna nevjera, dok je ženama važnije da im partner nije bio emocionalno uključen u preljubnički odnos već *samo* seksualno (Buss, 1995). Objašnjenje za ovakve rezultate pruža evolucijska teorija prema kojoj muškarci teže opraštaju seksualnu nevjera zato što takvo ponašanje ugrožava sigurnost očinstva i smanjuje

vjerojatnost uspješnog razmnožavanja i prenošenja gena (Buss, 1995). Ukoliko im je partnerica nevjerna, postoji mogućnost da će oni uložiti svoje resurse u potomke drugog muškarca. Za žene pak seksualna nevjera partnera nije toliko štetna kao emocionalna. Ukoliko dođe do emocionalne nevjere, ugrožena je dugoročna predanost partnera njoj i njihovim potomcima te žena može izgubiti resurse koji im omogućuju preživljavanje. Osim evolucijske teorije, postoji još nekoliko teorija koje nude moguće objašnjenje spolnih razlika. Tako, na primjer, sociokulturalna teorija govori o postojanju kulturalnih normi koje određuju socijalno prihvatljive reakcije na nevjeru za muškarce i žene (Pines i Friedman, 1998). Uzrok tomu je drukčija perspektiva muškaraca i žena o romantičnim vezama, seksualnim odnosima i ljubavi. Tako žene vjeruju da muškarci mogu imati seksualni odnos bez uključenih emocija, dok muškarci vjeruju da se žene vjerojatno neće upustiti u seksualni odnos ukoliko već nisu emocionalno uključene (DeSteno i Salovey, 1996). Drugim riječima, muškarci su više zabrinuti zbog seksualne nevjere žene budući da smatraju da je preduvjet stupanja u seksualni odnos postojanje emocionalne investiranosti. Suprotno tomu, žene su više zabrinute zbog emocionalne nevjere zato što emocionalna nevjera implicira postojanje seksualne nevjere. Stoga, kada govore o tome koja vrsta nevjere im uzrokuje više neugodnih emocija, osobe izaberu onu za koju vjeruju da implicira postojanje druge (DeSteno i Salovey, 1996).

Spolne razlike u stavovima prema nevjeri mogu odražavati i spolne razlike prema seksualnim odnosima općenito. Muškarci imaju permissivnije stavove prema nevjeri, stoga se češće upuštaju u neobavezne seksualne odnose (Mattingly i sur., 2011). Postoje i spolne razlike u motivima za upuštanje u nevjeru. Tako su, na primjer, muškarci su skloniji preljubu zbog seksualnih motiva (npr. veći izbor partnera, učestaliji seksualni odnosi te partner s drukčijim seksualnim interesima), dok se žene pak češće upuštaju u nevjeru ako je uzrok nezadovoljstvo romantičnom vezom, zanemarivanje ili ljutnja (Barta i Kiene, 2005).

Dob. Što se tiče povezanosti dobi i sklonosti preljubu, ranija istraživanja pokazuju nekonzistentne rezultate. U nekim istraživanjima dobiveno je da su osobe starije dobi sklonije preljubu u odnosu na mlađe osobe. U podlozi postoji nekoliko čimbenika, prvenstveno duljina veze koja se povećava s dobi, a s kojom može doći do opadanja zadovoljstva u vezi što povećava vjerojatnost nevjere (Treas i Giesen, 2000). Nadalje, osobe starije dobi su imale više vremena upustiti se u preljubnička ponašanja, te imaju više iskustva u romantičnim vezama općenito. Važno je uzeti u obzir i stavove prema nevjeri. Neka istraživanja pokazuju da su liberalniji stavovi koje imaju mlađi pojedinci rizični čimbenik u sklonosti preljubu, te su stoga mlađe osobe sklonije preljubu (Mark i sur., 2011). No, u nekim istraživanjima nije utvrđena statistički značajna povezanost dobi i sklonosti preljubu (npr. Burdette i sur., 2007;

Maddox Shaw i sur., 2013). U nekim istraživanjima pronađena je interakcija spola i dobi u odnosu na sklonost preljubu (Atkins i sur., 2001). Tako su žene u dobi od 40 do 45 godina te muškarci u dobi od 55 do 65 godina više izvještavali o prethodno počinjenom preljubu, dok u ostalim dobnim skupinama nisu pronađene spolne razlike.

Individualne karakteristike

Socioseksualna orijentacija

Socioseksualnost je konstrukt koji se odnosi na individualne razlike u sklonosti upuštanju u neobavezne seksualne odnose (Kinsey i sur., 2003), pri čemu socioseksualna orijentacija varira na kontinuumu od restriktivne do nerestriktivne. Osobe s nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom imaju veći broj seksualnih partnera te su sklonije promiskuitetnom ponašanju, češće se ranije u vezi upuštaju u seksualne odnose, zahtijevaju manje predanosti i emocionalnog ulaganja te izvješćuju o nižem stupnju bliskosti u romantičnoj vezi. Osobe s restriktivnom socioseksualnom orijentacijom sklonije su monogamiji, dugoročnom ulaganju u emocionalne odnose te imaju manji broj seksualnih partnera (Simpson i Gangstead, 1991; Penke, 2011). Osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije su stoga sklonije preljubu u romantičnim vezama, posebice zato što je pronađena povezanost nižeg zadovoljstva vezom i nerestriktivne socioseksualne orijentacije (Mattingly i sur., 2011). Nadalje, pronađene su spolne razlike u socioseksualnosti (npr. Soldo, 2014), pri čemu žene češće imaju restriktivniju socioseksualnu orijentaciju od muškaraca. Objašnjenje spolnih razlika nudi socijalizacijska teorija socioseksualnosti (Wood i Eagly, 2002) prema kojoj su spolne razlike rezultat sociokulturalnih očekivanja od žena da budu seksualno restriktivne te stupaju u odnos s jednim partnerom, dok se kod muškaraca opravdavaju ili potiču nerestriktivnija seksualna ponašanja. U patrijarhalnim društvima se može očekivati ovakva podjela rodni uloga, dok se u liberalnijim kulturama te razlike smanjuju (Wood i Eagly, 2002). Što se tiče osobina ličnosti i socioseksualne orijentacije, u nekim istraživanjima su ekstrovertirane i ugodne osobe bile nerestriktivnije socioseksualne orijentacije (Schmitt i Shackelford, 2008). No, takvi rezultati su utvrđeni za muškarce, ali ne i za žene što upućuje na kompleksne interakcije čimbenika u podlozi socioseksualnosti i sklonosti preljubu.

Emocionalna inteligencija

Iduća individualna karakteristika koja može utjecati na sklonost preljubu je emocionalna inteligencija. Emocionalna inteligencija se odnosi na sposobnost prepoznavanja i razumijevanja vlastitih i tuđih osjećaja te korištenja tih informacija za regulaciju ponašanja

(Mayer i Salovey, 1997). Emocionalna inteligencija se dijeli na četiri komponente, odnosno emocionalnu percepciju, facilitaciju, razumijevanje i upravljanje emocijama. Emocionalna inteligencija je važan čimbenik u svim interpersonalnim odnosima, pa tako i u romantičnim vezama (Killian, 2012), odnosno, emocionalna inteligencija facilitira rješavanje emocionalnih problema (Yip i sur., 2020). Osobe više emocionalne inteligencije uspješnije prepoznaju i reguliraju vlastite emocije, te su sklonije razumijevanju partnerove perspektive prilikom nesuglasica. Viša emocionalna inteligencija doprinosi uspješnoj komunikaciji i rješavanju konflikata što jača povezanost među romantičnim partnerima te sprječava nevjeru (Babić Čikeš i sur., 2018). Također, niža emocionalna inteligencija može otežati održavanje uspješnih interpersonalnih odnosa što rezultira nezadovoljstvom i konfliktima (Fischer i sur., 2018). Stoga ne čudi što viša emocionalna inteligencija korelira s većim zadovoljstvom u romantičnim odnosima (Zarch i sur., 2014). Budući da emocionalna inteligencija facilitira zadovoljstvo u vezi koje je negativno povezano sa sklonosti preljubu, pretpostavlja se da je viša emocionalna inteligencija zaštitni čimbenik za sklonost preljubu u romantičnim vezama. Opsežna istraživanja o spolnim razlikama u emocionalnoj inteligenciji upućuju na višu emocionalnu inteligenciju kod žena nego kod muškaraca (Bracket i Mayer, 2003; Extremera i sur., 2006). Biološko objašnjenje predlaže da je ženska biokemija bolje pripremljena za uzimanje u obzir vlastitih i tuđih emocija, što je važan element za preživljavanje. U skladu s tim, određena područja mozga zadužena za emocionalno procesiranje mogu biti veća kod žena nego kod muškaraca (Baron-Cohen, 2002). Objašnjenje temeljeno na socijalnim čimbenicima upućuje na naučene razlike u ponašanju budući da se kod žena potiče emocionalnost, dok se muškarce uči minimizirati određene emocije povezane s tugom, strahom, krivnjom i ranjivošću (npr. Sánchez-Nunez i sur., 2008). Brojna istraživanja potvrđuju navedene razlike te zaključuju da žene imaju veće emocionalno znanje, češće izražavaju ugodne i neugodne emocije te su vještije u interpersonalnim odnosima (Ciarrochi i sur., 2005). Što se tiče dobnih razlika, u nekim istraživanjima je pronađeno da se emocionalna inteligencija, kao i opća inteligencija, poboljšava s dobi, stoga stariji pojedinci postižu više rezultate na mjerama emocionalne inteligencije (npr. Extremera i sur., 2006). No, druga istraživanja nisu pronašla značajne dobne razlike u emocionalnoj inteligenciji (npr. Farelly i Austin, 2007) ili su pronašla negativnu povezanost, odnosno stariji pojedinci su imali poteškoća s prepoznavanjem emocija (npr. Ruffman i sur., 2008). Iako su rezultati nekonzistentni, oni ukazuju na važnost dobi za razvoj emocionalne inteligencije. Dob je također medijator odnosa spola i emocionalne inteligencije, budući da se spol kao nezavisna

varijabla treba promatrati u kompleksnim interakcijama s ostalim sociodemografskim čimbenicima (npr. Fernández-Berrocal i sur., 2012).

Osobine ličnosti

Najčešće istraživani individualni faktor u istraživanjima sklonosti preljubu u romantičnim vezama su osobine ličnosti (Mark i sur., 2011), pri čemu se one definiraju kao dimenzije individualnih razlika u sklonosti pokazivanja dosljednih obrazaca mišljenja, osjećaja i postupaka (npr. McRae i Costa, 1997). Petofaktorski model osobina ličnosti obuhvaća ekstraverziju, savjesnost, ugodnost, otvorenost prema iskustvu i neuroticizam (McRae i Costa, 1997). Eysenck (1976) je bio među prvim istraživačima povezanosti osobina ličnosti i rizičnih seksualnih ponašanja, odnosno upuštanja u nevjeru.

Što se tiče **ekstraverzije**, ona predstavlja individualne razlike u društvenoj angažiranosti i razini energije u socijalnim aktivnostima. Eysenck (1976) je zaključio da ekstroverti imaju permissivnije seksualne stavove kada je u pitanju broj seksualnih partnera, te da se upuštaju u seksualne odnose u mlađoj dobi u odnosu na introverte. Isti rezultati potvrđeni su i u drugim, novijim, istraživanjima (npr. Schmitt i Buss, 2000). Jedan od razloga zašto ekstroverti imaju permissivniji stav prema seksualnosti može biti viši libido u odnosu na introverte, te potreba za povišenjem niske razine kortikalne pobuđenosti upuštanjem u rizična seksualna ponašanja. No, u novijem istraživanju Abd Laziza i suradnika (2021) osobe koje su nisko na dimenziji ekstraverzije (introverti) su također sklone preljubu zbog pozitivnih stavova prema nevjeri. Moguće objašnjenje je da introverti ne preferiraju socijalne interakcije, imaju manje energije za proširenje društvenog okruženja te ih iscrpljuju socijalni događaji, stoga im je potrebno razdoblje niske stimulacije i samoće. Tako introvertirane osobe mogu pomisliti da upuštanje u skrivenu aferu nije problematično ukoliko mogu čuvati tajnu, odnosno ukoliko njihovo ponašanje ne utječe na druge ljude iz socijalnog okruženja (Abd Laziz i sur., 2021). Također, pronađene su i spolne razlike, pri čemu je ekstraverzija snažniji prediktor sklonosti preljubu kod žena nego kod muškaraca (Altgelt i sur., 2018). Što se tiče dobnih razlika, pronađeno je da mlađi pojedinci postižu više rezultate na ekstraverziji u odnosu na starije (McRae i sur., 1999).

Neuroticizam predstavlja razlike u emocionalnim reakcijama na različite podražaje iz okoline (Eysenck, 1976). Osobe s visokim rezultatom na dimenziji neuroticizma su često zabrinute, sklone su anksioznosti, negativnoj emocionalnosti, promjenama raspoloženja te općenito visokoj emocionalnoj pobuđenosti u svakodnevnim stresnim situacijama. S druge strane, nizak rezultat na dimenziji neuroticizma upućuje na emocionalnu stabilnost i smirenost, čak i u teškim situacijama (Larsen i Buss, 2008). Neuroticizam je povezan s

upuštanjem u rizična seksualna ponašanja i permisivnim seksualnim stavovima (Fernandez i Castro, 2003). Moguće je da osobe visoko na dimenziji neuroticizma takva ponašanja koriste kao svojevrsnu strategiju suočavanja s emocionalnom uznemirenošću ili da teže obuzdavaju seksualne porive u odnosu na emocionalno stabilnije pojedince (Schmitt, 2004). No, neuroticizam također može djelovati i u drugom smjeru. Točnije, izražena anksioznost i zabrinutost koju podrazumijeva visok rezultat na neuroticizmu može rezultirati strahom od upuštanja u nevjeru (Larsen i Buss, 2008). Drugim riječima, kod takvih osoba može prevladati strah od napuštanja partnera ukoliko partner sazna za nevjeru te strah od prekida romantičnog odnosa zbog čega mogu biti manje sklone preljubu. Također, zbog izraženog neuroticizma osobe mogu doživljavati više neugodnih emocija povezanih s nevjerom što ih može spriječiti u preljubu. Uz visok neuroticizam vezuje se i osjećaj krivnje koji služi kao dodatni zaštitni čimbenik od počinjenja preljuba (McRae i Costa, 1997). Naposljetku, u nekim istraživanjima (npr. Turliuc i Scutaru, 2013) nije utvrđena značajna povezanost neuroticizma i sklonosti preljubu.

Za razliku od neuroticizma, **savjesnost** se odnosi na razlike u odgovornosti, organizaciji i samodisciplini (McRae i Costa, 1997). Osobe visoko na dimenziji savjesnosti se drže plana, pažljive su i uredne, dok su nesavjesne osobe manje organizirane, neurednije i nepažljivije. **Ugodnost** podrazumijeva razlike u suosjećanju i prihvaćanju drugih, stoga su osobe visoko na ugodnosti opisane kao ljubazne i pune topline. Suprotno, osobe nisko na ugodnosti su opisane kao neljubazne, tvrdoglave i bezosjećajne (Larsen i Buss, 2008). Niska savjesnost i niska ugodnost su povezane sa sklonosti preljubu (npr. Schmitt, 2004; Barta i Kiene, 2005).

Osim savjesnosti i ugodnosti, **otvorenost ka iskustvu** je također značajno povezana sa sklonosti preljubu (npr. Orzeck i Lung, 2005; Apostolou i Panayiotou, 2019). Osobe koje postižu visok rezultat na dimenziji otvorenosti karakterizira preferencija novih iskustava, kreativnosti i maštovitosti (Larsen i Buss, 2008). Nizak rezultat na ovoj dimenziji opisuju osobe koje su manje kreativne i nemaštovite, imaju konzervativne poglede na svijet te mogu biti sklone konvencionalnom ponašanju (John i sur., 2008). Zbog izražene tendencije k novim iskustvima i isprobavanju novih stvari pretpostavljeno je da će osobe visoko na dimenziji otvorenosti biti sklonije preljubu u romantičnim vezama, iako su u nekim istraživanjima dobiveni suprotni rezultati (npr. Schmitt, 2004).

Osim sociodemografskih i individualnih karakteristika, u istraživanje sklonosti preljubu u romantičnim vezama ispitivani su i kontekstualni faktori, poput zadovoljstva vezom, trajanja veze ili iskustva s preljubom.

Kontekstualni faktori

Zadovoljstvo vezom

Zadovoljstvo vezom predstavlja stupanj u kojem pojedinac svoju romantičnu vezu procjenjuje kvalitetnom (nagrađujućom), a ta procjena ovisi o odnosu gubitaka i dobitaka u vezi te stupnju u kojem veza zadovoljava generalna očekivanja pojedinca o vezi, odnosno o partneru (Šunjić i Penezić, 2014). Procjena zadovoljstva vezom pokazala se značajnim prediktorom **predanosti** u vezi (tendencija ostajanja u vezi, tj. „psihološka“ privrženost vezi). Stupanj predanosti povezan je i s utjecajem na ishod, tj. stabilnosti veze (Tran i sur., 2019). Stoga zadovoljstvo vezom značajno predviđa sklonost nevjeri, odnosno osobe koje su prevarile svoje partnere izvještavaju o nižem zadovoljstvu vezom (npr. Pereira i sur., 2014; Fincham i May, 2017; Haseli i sur., 2019). Ovu povezanost objasnio je Rusbult (1983) modelom ulaganja prema kojem stabilnost veze ovisi o nekoliko čimbenika. Prvi je predanost vezi koja se odnosi na percepciju osobe o resursima koje je uložila u vezu. Zatim slijedi procjena alternativnih opcija te zadovoljstvo vezom u smislu razine očekivanja od veze, dobitaka i gubitaka. Stoga, pretpostavlja se da će osoba koja ne ulaže dovoljno u vezu, ima kvalitetnije i brojnije alternativne opcije te koja smatra da više gubi nego dobiva u trenutnoj vezi biti sklonija preljubu.

Također su utvrđene spolne razlike u odnosu nezadovoljstva vezom i sklonosti preljubu. Tako se, na primjer, u istraživanju Marka i suradnika (2011) nezadovoljstvo vezom pokazalo snažnijim prediktorom sklonosti preljubu kod žena nego kod muškaraca. Brojna istraživanja sugeriraju da žene češće povezuju seksualno zadovoljstvo sa zadovoljstvom vezom (npr. McCabe i Cobain, 1998; Basson, 2005; Nicholls, 2008). Primjerice, seksualni problemi u odnosu su utjecali na zadovoljstvo vezom kod žena, ali ne i kod muškaraca (McCabe i Cobain, 1998). Nadalje, u istraživanju Marka i suradnika (2011) dobiveno je da seksualno uzbuđenje nije značajan prediktor seksualne nevjere kod žena, dok (ne)zadovoljstvo vezom jest. Kod muškaraca je pak seksualno uzbuđenje bilo značajniji prediktor sklonosti preljubu. Ovi rezultati, kao što je ranije navedeno, sugeriraju da su kod žena češći emocionalni motivi upuštanja u nevjeru koji su značajno povezani sa nezadovoljstvom vezom, odnosno da se žene češće upuštaju u nevjeru kako bi zadovoljile potrebu za intimnošću i bliskošću. S druge strane, kod muškaraca su češći seksualni motivi koji nisu nužno povezani sa zadovoljstvom vezom. Također su pronađene i spolne razlike u uzrocima nezadovoljstva vezom. Tako se žene češće upuštaju u nevjeru ako je uzrok nezadovoljstvo romantičnom vezom zbog emocionalne nedostatnosti (Apostolou i Panayiotou, 2019). Muškarci su pak češće nezadovoljni vezom zbog smanjenja učestalosti

seksualnih odnosa kako se duljina veze povećava (Liu, 2000). Stoga je idući prediktor sklonosti preljubu duljina trajanja romantične veze.

Duljina trajanja veze

Istraživanja koja su se bavila povezanosti sklonosti preljubu i duljinom trajanja veze pokazuju nekonzistentne rezultate. Tako su prema nekim istraživanjima osobe koje su duže u vezi imaju stabilniju vezu jer su uložile više vremena i emocionalnih resursa u nju (Rusbult, 1983). S druge strane, moguće je da s vremenom dolazi do "zasićenja" partnerom i romantičnim odnosom pa osobe mogu biti u iskušenju tražiti nove, uzbudljive odnose te razmatrati alternativne opcije. U istraživanju Silve i suradnika (2017) dobiveno da osobe duže u vezi imaju pozitivnije stavove prema varanju, a stavovi su značajni prediktor ponašajne namjere (Fishben i Ajzen, 2005). Budući da je duljina trajanja veze povezana i s dobi, pretpostavlja se da su osobe starije dobi koje su duže u vezi sklonije preljubu. Što se tiče spolnih razlika, u nekim istraživanjima pronađeno je da su žene u dužim vezama sklonije preljubu nego žene u kraćim romantičnim vezama (Liu, 2000). Ovi nalazi su konzistentni za žene u romantičnim vezama, žene koje žive s partnerima te žene u braku. U istraživanju Liu (2000) pronađeno je da je najveća vjerojatnost upuštanja u preljub kod žena u sedmoj godini braka, nakon čega ta vjerojatnost opada. Što se tiče muškaraca, pronađeno je da duža veza korelira s manjom sklonosti preljubu. No, kritična točka je osamnaesta godina braka kada se povećava vjerojatnost upuštanja u preljub. No, ovi rezultati nisu konzistentni za muškarce koji nisu u braku, odnosno za muškarce u romantičnim vezama. Za njih je pak duljina romantične veze pozitivno povezana sa sklonosti preljubu, odnosno veća je vjerojatnost da će se upustiti u ekstradijadna ponašanja ukoliko su u dugoj romantičnoj vezi. Ovaj nalaz može biti povezan s nekoliko čimbenika, kao što su zadovoljstvo vezom, predanost u vezi te kvaliteta primarnog odnosa. Ostala istraživanja nisu pronašla spolne razlike u odnosu duljine veze i sklonosti preljubu (npr. Treas i Giesen, 2000).

Prethodno varanje partnera

Istraživanja pokazuju da će se osobe koje su ranije prevarile romantičnog partnera vjerojatnije upustiti u nevjeru (npr. Adamopoulou, 2013; Kruger i sur., 2015; Knopp i sur., 2017). Moguće objašnjenje ovih rezultate su osobine ličnosti u podlozi sklonosti preljubu koje su relativno trajne te se stoga mogu očekivati slični obrasci ponašanja i u kasnijim romantičnim odnosima. Nadalje, osobe koje prevare svog romantičnog partnera u tajnosti mogu steći samopouzdanje u svoje „vještine“ varanja te će se stoga hrabrije upustiti u takvo ponašanje sljedeći put (Adamopoulou, 2013). Također, jedan od motiva za preljubom je i postojanje alternativnih opcija, osim primarnog romantičnog partnera (Drigotas i Barta,

2001). Osobe koje su prethodno prevarile romantičnog partnera znaju iz prve ruke o alternativnim opcijama te njihovoj dostupnosti, stoga su sklonije preljubu (Knopp i sur., 2017). Još jedan važan čimbenik su stavovi prema preljubu. Osobe koje su se ranije upustile u nevjeru imaju pozitivnije stavove što se može objasniti teorijom kognitivne disonance (Festinger i Carlsmith, 1959). Drugim riječima, kako ne bi došlo do suprotstavljanja misli i ponašanja, osobe koje su prethodno ponašale na određen način imaju pozitivnije stavove prema takvom ponašanju u budućnosti. Isto tako, osobe koje su prethodno bile žrtve nevjere imaju negativnije stavove prema preljubu (Jackman, 2015). U istraživanju Glassa i Wrighta (1992) 90% žena i muškaraca koji su prethodno prevarili romantičnog partnera imalo je pozitivne stavove prema preljubu. Osim pozitivnih stavova prema nevjeri, sa sklonosti preljubu u romantičnim vezama povezana je i izražena zainteresiranost za seksualne odnose (Liu, 2000). Drugim riječima, osobe koje su vrlo zainteresirane za seksualne odnose će se vjerojatnije upustiti u ekstradijadne odnose izvan primarne romantične veze (Liu, 2000; Treas i Giesen, 2000). U nekim istraživanjima nisu pronađene spolne razlike u prethodnom varanju partnera i sklonosti prema preljubu, odnosno prethodno varanje partnera se pokazalo značajnim prediktorom sklonosti preljubu kod oba spola (npr. Glass i Wright, 1992).

Pojava preljuba u romantičnim vezama može imati vrlo štetne posljedice za osobe u romantičnom odnosu, ali i treću stranu - primjerice djecu. Preljub je jedan od najčešćih razloga rastave braka i prekida veze, te je vodeći razlog dolaska na bračnu terapiju (Atkins i sur., 2005). Preljub direktno utječe na zadovoljstvo vezom, ali i mentalno zdravlje pojedinaca. Saznanje o nevjeri partnera dovodi do stresa i neugodnih emocija, a čak može rezultirati psihičkim i fizičkim nasiljem (Buss, 2000). Istraživanje čimbenika u podlozi preljuba omogućava bolje razumijevanje kompleksnosti ove pojave, te ima praktične implikacije za rad psihologa te bračnih i obiteljskih psihoterapeuta.

Cilj, problemi i hipoteze

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu individualnih karakteristika (socioseksualne orijentacije, emocionalne inteligencije, osobina ličnosti), sociodemografskih karakteristika (spol, dob) te kontekstualnih faktora (zadovoljstvo vezom, duljina trajanja veze, prethodno iskustvo s preljubom) u sklonosti preljubu u romantičnim vezama.

Problemi

S obzirom na cilj istraživanja, formulirani su sljedeći problemi:

- **P1:** Ispitati odnos sklonosti preljubu u romantičnim vezama i (a) sociodemografskih varijabli (spola, dobi), (b) individualnih karakteristika (socioseksualna orijentacija, emocionalna inteligencija, osobine ličnosti) i sklonosti preljubu u romantičnim vezama i (c) kontekstualnih varijabli (zadovoljstvo vezom, duljina trajanja veze, prethodno iskustvo s preljubom)
- **P2:** Ispitati relativni doprinos pojedinih skupina varijabli (sociodemografske, individualne karakteristike i kontekstualne varijable) objašnjenju sklonosti preljubu u romantičnim odnosima.

Hipoteze:

S obzirom na postavljene probleme i prethodna istraživanja, formulirane su sljedeće hipoteze:

- **H1a.** Pretpostavlja se da će muškarci te starije osobe biti sklonije preljubu od žena te mlađih osoba.
- **H1b.** Pretpostavlja se da će osobe koje postižu više rezultate na dimenzijama ekstraverzije, neuroticizma i otvorenosti, kao i osobe koje postižu niže rezultate na dimenzijama ugodnosti i savjesnosti, osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije te niže emocionalne inteligencije biti sklonije preljubu.
- **H1c.** Pretpostavlja se da će varanje partnera u prethodnim vezama biti pozitivno povezano sa sklonosti preljubu, dok će zadovoljstvo romantičnom vezom biti negativno povezano sa sklonosti preljubu.
- **H2.** Pretpostavlja se da će individualne karakteristike biti najbolji prediktor objašnjenju sklonosti preljubu u romantičnim vezama, dok će kontekstualni faktori i sociodemografske varijable objasniti manji udio varijance prediktora.

Metoda

Sudionici

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 435 sudionika (55.9% žena) u dobi od 18 do 57 godina ($M = 25.94$, $SD = 5.88$) koji su trenutno u romantičnoj vezi minimalno 6 mjeseci ili su u prošlosti imali romantičnog partnera minimalno 6 mjeseci. Najviše sudionika je heteroseksualne orijentacije (94%), zatim slijedi biseksualna (3%) te homoseksualna (2.5%), dok se 0.5% sudionika nije izjasnilo. Što se tiče statusa romantičnog odnosa, 56.1%

sudionika je u vezi, slobodnog statusa je 27.6%, u braku je 11.7%, a zaručenih je 4.6% sudionika. Ukoliko se promatra raspodjela prema trajanju romantičnog odnosa (trenutnog ili onog koji je trajao minimalno 6 mjeseci), najkraći romantični odnos je trajao 6 mjeseci, a najduži je iznosio 29 godina. Prosječno trajanje romantičnog odnosa u ovom uzorku je 51 mjesec, odnosno 4.25 godina. Što se tiče karakteristika romantične veze, 27.1% sudionika živi zajedno s partnerom, a u vezi na daljinu je 19.5% sudionika. Nadalje, 2.1% sudionika izvještava o otvorenoj vezi, odnosno o sporazumu s partnerom da mogu imati intimne i seksualne odnose s drugim ljudima.

Većina sudionika (77.7%) nikad nisu prevarili romantičnog partnera, dok manji dio (22.3%) sudionika jest. Od sudionika koji su prethodno prevarili romantičnog partnera, kod 14.9% je u pitanju bila seksualna prevara, a kod 7.4% sudionika emocionalna prevara. Na pitanje o prethodnom iskustvu s nevjerom, odnosno jesu li ikad bili prevareni u romantičnoj vezi, 40% sudionika je odgovorilo potvrdno.

Instrumenti

U svrhu prikupljanja podataka, u istraživanju je korišten *Upitnik sociodemografskih podataka*, *Upitnik socioseksualne orijentacije*, *Upitnik velikih pet osobina ličnosti*, *Upitnik emocionalnih vještina i kompetentnosti*, *Skala namjera prema nevjeri* i *Skala procjene kvalitete veze*.

Upitnik sociodemografskih podataka korišten je za prikupljanje podataka o spolu, dobi, seksualnoj orijentaciji, trenutnom romantičnom statusu, duljini trenutne veze, duljini najduže romantične veze, prirodi romantične veze (npr. otvorena veza) te prethodnom iskustvu s nevjerom u romantičnim vezama.

Upitnik socioseksualne orijentacije (eng. *Sociosexual Orientation Inventory* – SOI, Simpson i Gangstead, 1991) ispituje razlike među pojedincima u spremnosti ulaska u seksualne odnose bez prethodno razvijene bliskosti i emocionalne povezanosti. Upitnik su na hrvatski jezik preveli Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević (2006). Sastoji se od sedam čestica kojima se mjere prethodno seksualno iskustvo (dvije čestice; primjer čestice: „S koliko ste partnera imali seksualni odnos samo jednom?“), anticipirano buduće seksualno iskustvo (jedna čestica; primjer čestice: „S koliko različitih partnera predviđate da ćete imati odnose u narednih 5 godina?“), zamišljanje seksualnog odnosa s osobom koja nije trenutni partner (jedna čestica; primjer čestice: „Koliko često maštate o seksualnim odnosima s osobama koje nisu vaš trenutni partner?“) i stavove prema usputnim seksualnim odnosima (tri čestice; primjer čestice: „Seks bez ljubavi je okej“). Kod čestica koje se odnose na stvarno seksualno ponašanje sudionici sami upisuju broj seksualnih partnera, kod čestica koje se

odnose na čestinu misli o seksualnom ponašanju zaokružuju odgovor na skali od 1 (nikad) do 8 (najmanje jednom dnevno), a kod čestica vezanih za stavove o usputnom seksu, zaokružuju odgovor na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 7 (u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat izražava se kao ponderirani zbroj pojedinih čestica. Viši ukupni rezultat na ovom upitniku odražava nerestriktivniju socioseksualnost. Prethodna istraživanja su pokazala da je ova mjera jednodimenzionalna te da ima adekvatnu konvergentnu i diskriminativnu valjanost. Test-retest pouzdanost u razmaku od dva mjeseca iznosi .94, a pouzdanost unutarnje konzistencije .73 (Simpson i Gangestad, 1991). Na uzorku hrvatskih sudionika dobivena je pouzdanost unutarnje konzistencije .77 (Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević, 2006).

Hrvatskom verzijom *Upitnika velikih pet osobina ličnosti* (eng. *The Big Five Inventory – BFI-44*; Goldberg, 1999; Kardum i sur., 2006) ispitane su osobine ličnosti. Upitnik se sastoji od 44 čestice podijeljene u pet subskala koje predstavljaju osobine ličnosti iz modela Velikih pet: neuroticizam (osam čestica; primjer čestice: „*Sebe vidim kao osobu koja je depresivna, tužna*”), ekstraverzija (osam čestica; primjer čestice: „*Sebe vidim kao osobu koja je otvorena i društvena*”), otvorenost prema iskustvu (10 čestica; primjer čestice: „*Sebe vidim kao osobu koja je originalna, ima nove ideje*”), ugodnost (devet čestica; primjer čestice: „*Sebe vidim kao osobu koja je blage, pomirljive prirode*”) i savjesnost (devet čestica; primjer čestice: „*Sebe vidim kao osobu koja temeljito obavlja svoj posao*”). Zadatak sudionika da na skali od pet stupnjeva (1– uopće se ne slažem; 5 – potpunosti se slažem) procijeni koliko se ta tvrdnja odnosi na njega. Za svaku skalu se računa ukupni rezultat zbrajanjem bodova na svakoj čestici unutar te skale. Viši rezultat na skali ekstraverzije postižu osobe koje su društvene, aktivne i razgovorljive, dok viši rezultat na skali neuroticizma označava češću tendenciju doživljavanja neugodnih osjećaja. Viši rezultati na skali savjesnosti postižu odgovornije i organizirane osobe, a osobe visoko na skali ugodnosti se opisuju kao toplije i češće spremne pomoći. Osobe visoko na skali otvorenosti se opisuju kao kreativnije, intelektualno znatiželjne i s bujnom maštom. U drugim istraživanjima koeficijenti unutarnje pouzdanosti najčešće se kreću od .75 do .90 (Crawford i sur., 2017).

Koeficijenti unutarnje pouzdanosti u ovom istraživanju prikazani su u Tablici 1.

Upitnik emocionalnih vještina i kompetentnosti (UEK-15; Takšić, 2002) je skraćena verzija Upitnika emocionalne kompetentnosti UEK-45 (Takšić, 2002). UEK-15 je jednodimenzionalna skala koja mjeri individualne razlike u emocionalnoj kompetentnosti. Sadrži 15 čestica koje se odnose na poznavanje vlastitih i tuđih emocija te odnošenje prema njima (primjer čestice: „*Mogu opisati kako se osjećam*”). Svaka pojedina čestica procjenjuje se na skali od pet stupnjeva pri čemu 1 znači uopće se ne odnosi na mene, a 5 znači u

potpunosti se odnosi na mene. Ukupni rezultat dobiva se zbrajanjem svih navedenih procjena pri čemu viši rezultat upućuje na veću emocionalnu kompetentnost. U drugim istraživanjima pouzdanost ove skale je .88 (Pomper Vragović, 2022). Koeficijenti unutarnje pouzdanosti u ovom istraživanju prikazani su u Tablici 1.

Hrvatska verzija *Skale namjera prema nevjeri* (eng. *The Intentions Towards Infidelity Scale*; Jones i sur., 2011; Rimanić, 2019) koristila se za ispitivanje sklonosti preljubu, odnosno vjerojatnosti da će osoba ostati vjerna svom romantičnom partneru u trenutnoj ili hipotetskoj vezi. Pri tome je nevjera operacionalizirana kao seksualna te se odnosi na upuštanje u odnose intimne prirode poput poljupca, dodirivanja i spolnih odnosa s drugom osobom koja nije romantični partner. Skala se sastoji od sedam čestica (primjer čestice: „Koliko je vjerojatno da ćete od atraktivne osobe koju ste upoznali, skrivati da ste u vezi?“) za koje sudionici trebaju procijeniti od 1 („Uopće nije vjerojatno“) do 7 („Vrlo je vjerojatno“), pri čemu ukupni rezultat predstavlja uprosječen zbroj svih odgovora. Viši rezultat ukazuje na veću namjeru počinjenja. Koeficijenti unutarnje pouzdanosti u ovom istraživanju prikazani su u Tablici 1. U drugim istraživanjima pouzdanost ove skale je visoka i zadovoljavajuća te se kreće od .70 do .84 (npr. Jones i sur., 2011; Rimanić, 2019).

Hrvatska verzija *Skala procjene kvalitete veze* (eng. *The Relationship Assessment Scale - RAS*; Hendrick, 1988; Šunjić i Penezić, 2014) mjeri zadovoljstvo vezom, odnosno ispituje različite aspekte veze, od zadovoljenja potreba od strane partnera do procjene količine problema u vezi. Sastoji se od sedam čestica (primjer čestice: „Koliko dobro Vaš partner/partnerica zadovoljava Vaše potrebe?“) na koje sudionik odgovara na skali procjene od pet stupnjeva u kojoj 1 ukazuje na nezadovoljstvo, a 5 na zadovoljstvo vezom. Ukupni rezultat određuje se kao aritmetička sredina procjena na svim česticama, pri čemu veći rezultati znače da su sudionici više zadovoljni vezom ili percipiraju vezu kvalitetnijom. Cronbach alfa koeficijent pouzdanosti u istraživanju koje je proveo Hendrick (1988) iznosi $\alpha = .86$, dok je prilikom primjene hrvatske verzije skale dobivena pouzdanost $\alpha = .80$ (Šunjić i Penezić, 2014). Koeficijenti unutarnje pouzdanosti u ovom istraživanju prikazani su u Tablici 1.

Postupak

Nakon dobivanja suglasnosti Etičkog povjerenstva Filozofskog fakulteta Osijek istraživanje se provelo putem interneta tako što je poveznica za upitnik podijeljena po raznim grupama i profilima na društvenim mrežama (Facebook, Instagram) ili je sudionicima poslana direktnom porukom. Kao dio upute za sudjelovanje navedeno je da u istraživanju mogu sudjelovati osobe od 18 do 65 godina koje su trenutno ili u prošlosti bile u

romantičnom odnosu minimalno šest mjeseci. U uputi je bilo naglašeno da je sudjelovanje dobrovoljno i anonimno te da je moguće odustati u bilo kojem trenutku bez posljedica. Na kraju istraživanja navedeni su kontakti nekih od besplatnih savjetovališta kojim se sudionici mogu obratiti ako se osjećaju uznemireno nakon ispunjavanja upitnika. Nakon pročitane upute i davanja pristanka za sudjelovanje, sudionici su prvo rješavali Upitnik o sociodemografskim podacima, zatim Upitnik velikih pet osobina ličnosti, Upitnik emocionalnih vještina i kompetentnosti, Skalu namjera prema nevjeri i Skalu procjene kvalitete veze. Ispunjavanje upitnika, odnosno sudjelovanje u istraživanju je trajalo oko 10 minuta. U svrhu grupne obrade rezultata korišten je IBM SPSS Statistics 20.

Rezultati

Prije testiranja hipoteza Kolmogorov-Smirnovljevim testom provjeren je normalitet distribucija te indeksi asimetričnosti (*eng.* skewness) i spljoštenosti (*eng.* kurtosis) (vidjeti Tablicu 1).

S obzirom na rezultate u Tablici 1., vidljivo je kako rezultati Kolmogorov-Smirnov testa upućuju na statistički značajno odstupanje od normalne distribucije ($p < .01$) svih ispitivanih mjera. No, ovakvi rezultati su relativno česti kod velikih uzoraka te je potrebno korištenje dodatnih mjera za utvrđivanje odstupanja (Field, 2013). U tu svrhu korišteni su indeksi asimetričnosti i spljoštenosti. Kline (2005) navodi da su distribucije koje ekstremno odstupaju od normalne raspodjele one čiji je koeficijent spljoštenosti veći od ± 10 , a koeficijent asimetričnosti veći od ± 3 . Iz Tablice 1. vidljivo je kako su indeksi asimetričnosti svih varijabli manji od 3, a indeksi spljoštenosti manji od 10 stoga je opravdano korištenje parametrijskih postupaka. Također, nakon dodatne vizualne inspekcije histograma i Q-Q dijagrama odlučeno je kako je u daljnjoj obradi podataka opravdano koristiti parametrijske postupke.

Također, distribucija varijable sklonost preljubu veze blago je pozitivno asimetrična što sugerira da se rezultati grupiraju oko nižih vrijednosti. Dakle, u ovom istraživanju sudionici su pretežno bili manje skloni preljubu. Nadalje, sudionici su pretežno više emocionalne inteligencije, višeg zadovoljstva vezom, te su restriktivnije socioseksualne orijentacije. Što se tiče osobina ličnosti, sudionici su postizali više rezultate na dimenzijama ekstraverzije, otvorenosti ka iskustvu, savjesnosti i ugodnosti, a niže na dimenziji neuroticizma. Koeficijenti pouzdanosti unutarnjeg tipa su zadovoljavajući za gotovo sve varijable. Izuzetak je otvorenost ka iskustvu.

Tablica 1. Normalitet distribucija, deskriptivna statistika i koeficijenti pouzdanosti ispitivanih varijabli (N=435)

	K-S	S	K	M	SD	Teorijski raspon	Min _{postignuti}	Max _{postignuti}	α
Socioseksualna orijentacija	.10**	0.64	-0.41	12.67	6.39	3-31	3	31	.82
Emocionalna inteligencija	.05**	-0.56	-0.23	56.72	8.84	5-75	15.00	75.00	.85
Ekstraverzija	.05**	-0.21	-0.23	27.06	5.42	8-40	10.00	40.00	.76
Savjesnost	.05**	-0.30	0.19	32.30	6.07	9-45	11.00	45.00	.82
Ugodnost	.07**	-0.52	-0.68	32.36	5.50	9-45	9.00	45.00	.72
Otvorenost ka iskustvu	.06**	-0.38	0.53	34.67	4.99	10-50	14.00	46.00	.55
Neuroticizam	.05**	0.01	-0.39	24.70	5.96	8-40	9.00	40.00	.79
Zadovoljstvo vezom	.14**	-0.98	0.57	27.76	6.25	7-35	7.00	35.00	.90
Sklonost preljubu	.19**	1.522	2.186	14.67	8.36	7-49	7.00	49.00	.82

Napomena: K-S – Kolmogorov-Smirnovljevi test; S – indeks asimetričnosti; K – indeks spljoštenosti, * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Odnos sklonosti preljubu u romantičnim vezama i sociodemografskih varijabli, individualnih karakteristika te kontekstualnih varijabli

Prvi istraživački problem odnosio se na ispitivanje odnosa sklonosti preljubu u romantičnim vezama i sociodemografskih varijabli (spola, dobi), individualnih karakteristika (socioseksualna orijentacija, emocionalna inteligencija, osobine ličnosti) te kontekstualnih varijabli (zadovoljstvo vezom, duljina trajanja veze, prethodno iskustvo s preljubom). Kako bi se odgovorilo na prvi istraživački problem provedena je korelacijska analiza, a rezultati su prikazani u Tablici 2.

U skladu s hipotezom H1a spol je bio statistički značajno povezan sa sklonosti preljubu, pri čemu su muškarci bili skloniji preljubu u romantičnim vezama nego žene. Također, u skladu s očekivanjima osobe starije dobi su sklonije preljubu.

Hipotezom H1b pretpostavljeno je da će osobe koje postižu više rezultate na dimenzijama ekstraverzije, neuroticizma i otvorenosti, kao i osobe koje postižu niže rezultate na dimenzijama ugodnosti i savjesnosti, osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije te niže emocionalne inteligencije biti sklonije preljubu. Suprotno očekivanjima, ekstraverzija i neuroticizam nisu bile statistički značajno povezane sa sklonosti preljubu. Nadalje, osobe koje su izvještavale o višim razinama savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti ka iskustvu su bile manje sklone upuštanju u nevjeru. Socioseksualna orijentacija je također statistički značajno povezana sa sklonosti preljubu, pri čemu je restriktivna socioseksualna orijentacija bila povezana s manjom sklonosti preljubu. Konačno, emocionalna inteligencija nije bila značajno povezana sa sklonosti preljubu. Na osnovu navedenog može se zaključiti da je postavljena hipoteza djelomično potvrđena.

Naposljetku, u skladu s hipotezom H1c varanje partnera u prethodnim vezama bilo je statistički značajno povezano sa sklonosti preljubu, odnosno osobe koje su prevarile prethodne romantične partnere su bile sklonije preljubu. Također u skladu s ovom hipotezom, osobe koje su zadovoljnije vlastitom romantičnom vezom manje su sklone upuštanju u nevjeru.

Tablica 2. Interkorelacije svih varijabli mjerenih u istraživanju (N=435)

Varijabla	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1. Spol	-.11*	.16**	-.38**	-.00	.19**	.07	.05	.28**	.06	.04	.05	-.19**
2. Dob	-	.04	.06	-.05	.10*	.09	.02	-.11*	-.08	-.10*	.60**	.11*
3.Emocionalna inteligencija		-	-.06	.37**	.39**	.40**	.60**	-.27**	.14**	.01	.06	-.07
4.Socioseksualna orijentacija			-	.59	-.24**	-.14**	.09	-.10*	-.33**	-.28**	-.08	.46**
5.Ekstraverzija				-	.18**	.29**	.41**	-.36**	.13**	.05	-.06	-.05
6. Savjesnost					-	-.27**	.18**	-.19**	.16**	.08	.10*	-.16**
7. Ugodnost						-	.27**	-.38**	.13**	.06	.05	-.21**
8.Otvorenost ka iskustvu							-	-.17*	.07	.03	.00	-.10*
9.Neuroticizam								-	-.09*	-.03	.02	.00
10.Zadovoljstvo vezom									-	.17**	.07	-.30**
11.Prethodno varanje partnera										-	-.09	-.46**
12.Duljina trajanja veze											-	.06
13.Sklonost preljubu												-

Napomena: * $p < .05$; ** $p < .01$

Doprinos sociodemografskih, individualnih i kontekstualnih varijabli u objašnjenju varijance sklonosti preljubu

Drugi istraživački problem se odnosio na ispitivanje relativnog doprinosa pojedinih skupina varijabli (sociodemografske, individualne karakteristike i kontekstualne varijable) u objašnjenju sklonosti preljubu u romantičnim odnosima, pri čemu je korištena hijerarhijska regresijska analiza. U ovu analizu su uvrštene samo one varijable koje su bile statistički značajno povezane sa sklonosti preljubu (vidjeti Tablicu 2). Od sociodemografskih varijabli zadržane su spol i dob (1. korak), od individualnih varijabli zadržane su savjesnost, ugodnost, otvorenost ka iskustvu te socioseksualna orijentacija (2. korak), a od kontekstualnih varijabli prethodno varanje partnera te zadovoljstvo vezom (3. korak). Rezultati hijerarhijske regresijske analize prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3. Hijerarhijska regresijska analiza za kriterij Sklonost preljubu ($N=435$)

Koraci	Prediktori	ΔR^2	β	F
I	Spol (muškarci)	.045	-.18**	10.29**
	Dob		.09	
II	Spol (muškarci)	.234	.01	34.71**
	Dob		.10	
	Savjesnost		-.01	
	Ugodnost		-.13**	
	Otvorenost ka iskustvu		-.07	
	Socioseksualna orijentacija		.47**	
III	Spol (muškarci)	.111	-.03	38.63**
	Dob		.06	
	Savjesnost		.00	
	Ugodnost		-.12**	
	Otvorenost ka iskustvu		-.06	
	Socioseksualna orijentacija		-.34**	
	Prethodno varanje partnera		-.33**	
	Zadovoljstvo romantičnom vezom		-.10	

Napomena: * $p < .05$; ** $p < .01$

Model je u prvom koraku hijerarhijske regresijske analize statistički značajan te prediktori objašnjavaju 4.5% varijance. Konkretno, samo spol (muškarci) se pokazao značajnim prediktorom sklonosti preljubu. U drugom koraku uvedene su individualne karakteristike koje objašnjavaju 23.4% varijance te je model statistički značajan. Uvođenjem individualnih karakteristika kao prediktora u drugom koraku, spol prestaje biti značajnim prediktorom. Od individualnih karakteristika značajnim prediktorima su se pokazali ugodnost te socioseksualna orijentacija. U trećem koraku, nakon uvođenja kontekstualnih faktora, model je također statistički značajan te prediktorske varijable objašnjavaju dodatnih 11.1% varijance. Od kontekstualnih faktora, prethodno varanje partnera se pokazalo statistički značajnim prediktorom sklonosti preljubu. Također, nakon uvođenja kontekstualnih faktora, ugodnost i socioseksualna orijentacija su zadržale svoju prediktorsku snagu iz prethodnog koraka. Konačno, postavljeni model objašnjava 39% varijance sklonosti preljubu te su se kao značajnim prediktorima pokazali ugodnost, socioseksualna orijentacija te prethodno varanje partnera. Individualne karakteristike su objasnile najveći udio varijance, odnosno pokazale su se najboljim prediktorom sklonosti preljubu u romantičnim vezama, čime je druga hipoteza potvrđena.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu individualnih karakteristika (socioseksualne orijentacije, emocionalne inteligencije, osobina ličnosti), sociodemografskih karakteristika (spol, dob) te kontekstualnih faktora (zadovoljstvo vezom, duljina trajanja veze, prethodno iskustvo s preljubom) u sklonosti preljubu u romantičnim vezama.

Prva hipoteza u ovom istraživanju glasila je da će muškarci te osobe starije dobi biti skloniji preljubu od žena te mlađih osoba. Navedena hipoteza je potvrđena, te su rezultati u skladu s prijašnjim istraživanjima (npr. Allen i Baucom, 2004; Mark i sur., 2011). Što se tiče povezanosti spola i sklonosti preljubu, postoji nekoliko teorijskih objašnjenja za ovakve rezultate. Prvenstveno, važno je naglasiti spolne razlike u percepciji nevjere kada se promatra vrsta nevjere, odnosno kada se razlikuju emocionalna i seksualna nevjera. U poznatom istraživanju Bussa i suradnika (1992) muškarci su doživljavali više neugodnih emocija kada je riječ o seksualnoj nevjeri, dok je ženama više neugodnih emocija izazivala emocionalna nevjera. Postoje spolne razlike i u ponašanju kada dođe do saznanja o nevjeri. Tako su muškarci uhvaćeni u nevjeri skloniji zanijekati postojanje emocija u preljubničkom odnosu, te nastoje sačuvati svoju primarnu vezu govoreći da je to bio *samo* seksualni odnos. S druge strane, žene bi u istoj situaciji bile sklonije poreći seksualne odnose kako bi pokušale spasiti vezu (Kuhle i sur., 2009). U skladu s tim, muškarci izvještavaju da bi im, u slučaju da saznaju

za preljub, bilo lakše da je u pitanju emocionalna prevara, a da se seksualni odnos nije dogodio. Ženama je pak važnije, ukoliko saznaju za nevjeru partnera, da u tom odnosu ne postoje emocije (Buss, 1995). Ranija istraživanja također navode spolne razlike u motivima upuštanja u preljub. Rezultati ukazuju da se muškarci češće upuštaju u ekstradijadna ponašanja zbog zadovoljavanja potrebe za autonomijom, dok žene češće nastoje zadovoljiti potrebu za intimnošću (Allen i Baucom, 2004). Muškarci također češće opisuju svoje ekstradijadne odnose ležernijima, bez emocionalnog ulaganja. Stoga nije iznenađujuće da se muškarci češće upuštaju u seksualnu nevjeru, a žene u emocionalnu (Allen i Baucom, 2004; Barta i Kiene, 2005). U nekim istraživanjima se spominje da je upravo operacionalizacija nevjere kao seksualne razlog zašto postoje empirijski dokazi da muškarci češće varaju nego žene, te da se smanjuje razlika između spolova kada se u obzir uzimaju ponašanja koja nisu isključivo spolni odnos, odnosno ponašanja koja podrazumijevaju emocionalnu nevjeru (Barta i Kiene, 2005). Budući da su žene sklonije emocionalnoj nevjeri, moguće je da je operacionalizacija nevjere kao seksualne u ovom istraživanju dovela do ovakvih rezultata, odnosno, da je kriterijska varijabla sklonost preljubu mjerena i kroz emocionalna, a ne samo seksualna ponašanja, možda ne bi bilo razlike s obzirom na spol.

Zanimljivo je naglasiti da je u ovom istraživanju 22.3% sudionika izjavilo da je prethodno prevarilo romantičnog partnera, a kod 66% sudionika bila je riječ o seksualnoj nevjeri. Gledano po spolu, 24% muškaraca je prethodno prevarilo romantičnog partnera, od čega je u 76% slučajeva u pitanju bila seksualna nevjera, a u 24% emocionalna nevjera. Što se tiče žena, 21% je izjavilo da je prethodno prevarilo romantičnog partnera, od čega je 59% bila seksualna nevjera, a 41% emocionalna nevjera. Ovi rezultati su zanimljivi zato što je vidljiva relativno mala razlika u prevalenciji nevjere po spolu, odnosno podjednak broja žena i muškaraca izvještava o prethodno počinjenoj nevjeri. Također, u skladu s prethodno navedenim istraživanjima, muškarci su se češće upuštali u seksualnu nevjeru. Iako je kod žena ravnomjernija raspodjela u postotku emocionalne i seksualne nevjere, ipak prevladava prethodno počinjena seksualna nevjera. No, u ovom istraživanju je kriterijska varijabla - sklonost preljubu mjerena *Skalom namjera prema nevjeri* koja se odnosi na vjerojatnost da će osoba ostati vjerna partneru u stvarnoj ili hipotetskoj situaciji. Drugim riječima, sklonost preljubu se nije ispitala na osnovu prethodnog ponašanja, nego namjere prema budućoj nevjeri. Stoga, može se zaključiti da iako podjednak broj muškaraca i žena izvještava o prethodno počinjenoj nevjeri, muškarci su ipak skloniji preljubu u romantičnim odnosima kada se promatra namjera za buduće ponašanje.

U skladu s ranijim istraživanjima (npr. Treas i Giesen, 2000; Adamopoulou, 2013) utvrđeno je da su osobe starije dobi sklonije preljubu od mlađih osoba. Neka od objašnjenja ovog odnosa su da osobe starije dobi imaju više iskustva u romantičnim vezama pa su samim time imale više mogućnosti te vremena za preljub. Također, osobe starije dobi su češće duže u vezi, kao što je slučaj i u ovom istraživanju. Odnos duljine trajanja veze i sklonosti preljubu će biti detaljnije objašnjen u nastavku, no važno je napomenuti da duljina trajanja veze može biti značajna u objašnjenju dobi kao prediktora sklonosti preljubu. U ovom istraživanju je većina sudionika mlađe dobi ($M = 25.94$), te je prosječna duljina veze 51 mjesec, odnosno 4.25 godina. Unatoč prevalenciji mlađih sudionika, dobivena je statistički značajna povezanost između starije dobi i veće sklonosti preljubu. No, zanimljivo je da nije pronađena statistički značajna povezanost dobi i zadovoljstva vezom, kao ni zadovoljstva vezom i duljine trajanja veze (vidjeti Tablicu 2). Dakle, u ovom istraživanju je potvrđena hipoteza da su osobe starije dobi sklonije preljubu u romantičnim vezama, iako se to ne može objasniti opadanjem zadovoljstva u vezi s dobi, niti s povećanjem duljine trajanja veze.

U hipotezi H1b pretpostavljeno je da će osobe koje postižu više rezultate na dimenzijama ekstraverzije, neuroticizma i otvorenosti, kao i osobe koje postižu niže rezultate na dimenzijama ugodnosti i savjesnosti, osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije te niže emocionalne inteligencije biti sklonije preljubu. Suprotno očekivanjima i prethodnim istraživanjima (npr. Fernandez i Castro, 2003; Mark i sur., 2011), neuroticizam nije bio značajno povezan sa sklonosti preljubu u romantičnim vezama. No, ovi rezultati su u skladu s istraživanjem Schmitta (2004) u kojem razine neuroticizma kod žena i muškaraca nisu bile značajno povezane s rizičnim seksualnim ponašanjem. Moguće je da su izražena zabrinutost, anksioznost te osjećaj krivnje koje su inače povezane s visokim neuroticizmom djelovale u suprotnom smjeru, odnosno djelovale kao zaštitni čimbenik u sklonosti preljubu. Visok neuroticizam može pojačati i strah od napuštanja partnera i prekida romantičnog odnosa (Larsen i Buss, 2008). Zanimljivo je da je istraživanje Schmitta (2004) bilo kroskulturalno, te se pokazalo da je kultura medijator između nekih osobina ličnosti, poput neuroticizma i sklonosti preljubu. Tako su u Europi osobe visoko na neuroticizmu izvijestile o manjoj sklonosti preljubu, dok su suprotni rezultati dobiveni za žene iz Sjeverne Amerike, muškarce iz Afrike te muškarce i žene iz Azije.

Osim neuroticizma, ni ekstraverzija nije bila statistički značajno povezanom sa sklonosti preljubu. Iako se u nekim istraživanjima pokazalo da su ekstroverti skloniji preljubu zbog tendencije upoznavanja novih ljudi te društvenosti (npr. Sevi i sur., 2020), druga istraživanja nisu pronašla takvu povezanost (npr. Barta i Kiene, 2005). Moguće objašnjenje

je pozitivna povezanost ekstraverzije sa zadovoljstvom vezom koja je dobivena u ovom istraživanju. Budući da je zadovoljstvo vezom negativno povezano sa sklonosti preljubu, može se zaključiti da se osobe zadovoljne vezom neće upuštati u preljub bez obzira naizraženu otvorenost i društvenost koja se inače povezuju s rizičnim seksualnim ponašanjima (Schmitt i Buss, 2000). U istraživanju Schmitta (2004) ekstraverzija također nije bila značajno povezana sa sklonosti preljubu uzevši u obzir kulturu, odnosno dominantno kolektivistička društva. Autor navodi kako ekstroverti različito traže zadovoljstvo ovisno kojem tipu društva pripadaju. Tako osobe visoko na ekstraverziji u kolektivističkim društvima ne traže zadovoljstvo u brojnim seksualnim partnerima nego u emocionalnoj povezanosti s jednim partnerom, što može objasniti izostanak povezanosti ekstraverzije i sklonosti preljubu u ovom istraživanju. Ekstraverzija se također povezuje s permissivnijim seksualnim stavovima i nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom (Schmitt i Buss, 2000), međutim, u ovom istraživanju nije utvrđena povezanost ekstraverzije i socioseksualne orijentacije (vidjeti Tablicu 2). Moguće objašnjenje za ovaj izostanak povezanosti su sudionici pretežno restriktivnije socioseksualne orijentacije i manje sklonosti preljubu, kao i pozitivna povezanost ekstraverzije i zadovoljstva vezom. U istraživanju Schmitta i Shackelforda (2008) dobivena je povezanost nerestriktivne socioseksualnosti i ekstraverzije, no isključivo kod muškaraca. Moguće objašnjenje je da prijateljsko ponašanje i otvorenost više koriste muškarcima nego ženama u seksualnom kontekstu, odnosno prilikom traženja potencijalnih seksualnih partnera. U ovom istraživanju su muškarci nerestriktivnije socioseksualne orijentacije u odnosu na žene, što je u skladu s prethodno spomenutim istraživanjem.

U skladu s očekivanjima i prethodnim istraživanjima (npr. Schmitt, 2004; Barta i Kiene, 2005; Altgelt i sur., 2018) ugodnost je bila negativno povezana sa sklonosti preljubu u romantičnim odnosima, odnosno, osobe visoko na dimenziji ugodnosti su manje sklone preljubu. Osobe visoko na dimenziji ugodnosti su pažljive i brižne, te je moguće da zbog izražene brižnosti ne žele namjerno povrijediti bliske osobe ili narušiti njihovo povjerenje stoga su manje sklone preljubu. Suprotno tome, osobe nisko na ugodnosti su manje brižne, ne zanimaju se toliko za druge, često manipuliraju drugima kako bi dobile što žele te nisu zainteresirane za tuđe osjećaje i probleme (Isma i Turnip, 2019). Osobe nisko na ugodnosti će vjerojatnije manipulirati bračnim partnerom kako bi se upustile u preljub, upravo zbog nedostatka brige za tuđe osjećaje. Nedostatak brige za druge povezan je s nedostatkom empatije. Budući da je empatija vrlo važan dio emocionalne inteligencije, ne čudi što je u ovom istraživanju pronađena povezanost između više razine ugodnosti i više emocionalne

inteligencije. Nadalje, viša razina ugodnosti povezana je i s većim zadovoljstvom romantičnim odnosom, ali i restriktivnijom socioseksualnom orijentacijom (vidjeti Tablicu 2). Ugodnost se pokazala značajnim zaštitnim čimbenikom u sklonosti preljubu, te se njena prediktorska snaga zadržala i nakon uvođenja kontekstualnih čimbenika u zadnjem koraku hijerarhijske regresijske analize.

U skladu s očekivanjima i prethodnim istraživanjima (npr. Abd Laziz i sur., 2021) pronađena je značajna povezanost niske savjesnosti s pozitivnim stavovima prema nevjeri. Takve osobe imaju tendenciju biti neorganizirane te ne planiraju, stoga je moguće da ne razmišljaju o tome kako njihovo ponašanje utječe na druge. Također su manje svjesne partnerovih osjećaja, te se često ponašaju u skladu s vlastitim željama zanemarujući partnerove želje i potrebe. Budući da su neorganizirane, moguće je da im se ne sviđa organizirana struktura romantične veze ili braka, stoga imaju pozitivnije stavove prema nevjeri (Isma i Turnip, 2019). Niska razina savjesnosti se može manifestirati kroz hedonizam, impulzivnost i spontanost, a takvo ponašanje može interferirati s procesom donošenja odluka te emocionalnim i fizičkim odnosom između partnera. Tako osobe niske savjesnosti ne razmišljaju o dugoročnim posljedicama svog ponašanja, stoga je vjerojatnije da će se upustiti u ekstradijadne odnose (Schmitt, 2004). S druge strane, visoko savjesne osobe se drže plana i organizacije, te odbijaju kršiti pravila (Larsen i Buss, 2008). Kada se te karakteristike promatraju u kontekstu romantičnih odnosa, moguće je da visoko savjesne osobe ne žele kršiti norme romantičnih odnosa koje podrazumijevaju odanost (Blow i Hartnett, 2005). Važno je napomenuti da je u ovom istraživanju dobivena značajna povezanost savjesnosti te zadovoljstva vezom, a savjesnost je značajno povezana i s restriktivnom socioseksualnom orijentacijom što ju čini zaštitnim čimbenikom u sklonosti preljubu.

Konačno, suprotno nekim istraživanjima (npr. Orzeck i Lung, 2005) i postavljenoj hipotezi, osobe više otvorene ka iskustvu su u ovom istraživanju bile manje sklone preljubu. No, ovi rezultati su u skladu s istraživanjem Abd Laziza i suradnika (2021) prema kojima osobe manje otvorene ka novim iskustvima zbog toga što su manje maštovite, ne vole promjene niti uživaju u novim stvarima i iskustvima pružaju otpor prilagodbi u vezi ili braku, što ih može navesti na preljub. No, otvorenost se općenito pokazala slabim prediktorom ishoda veze te sklonosti prema preljubu zbog nekonzistentnih rezultata (Schmitt i Shackelford, 2008). Također, u ovom istraživanju otvorenost ka iskustvu nije značajno povezana sa socioseksualnom orijentacijom, zadovoljstvom u vezi niti s prethodnim varanjem partnera. Jedina pozitivna korelacija otvorenosti ka iskustvu je s emocionalnom inteligencijom, odnosno viši rezultat na dimenziji otvorenosti povezan je s višom

emocionalnom inteligencijom (vidjeti Tablicu 2). Iako se emocionalna inteligencija nije pokazala značajnim prediktorom sklonosti preljubu, moguće je da je niža razina empatije koju osobe nisko na otvorenosti ka iskustvu imaju pridonijela ovakvim rezultatima.

Kada je riječ o socioseksualnosti, pretpostavljeno je da će osobe nerestriktivne socioseksualne orijentacije biti sklonije preljubu, što je i potvrđeno. Rezultati nisu iznenađujući, s obzirom da osobe s nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom zahtijevaju manje predanosti i emocionalnog ulaganja u vezi, a i manje su spremne na predanost u vezi (npr. Barta i Kiene, 2005; Mattingly i sur., 2011; Penke, 2011; Simpson i Gangstead, 1991; Tran i sur., 2019). U ovom istraživanju je nerestriktivna socioseksualna orijentacija bila statistički značajno povezana s nižim zadovoljstvom u romantičnom odnosu, kao i s nižom savjesnošću (vidjeti Tablicu 2). Zaključno, socioseksualna orijentacija pokazala se značajnim prediktorom sklonosti preljubu i u trećem koraku hijerarhijske regresijske analize, stoga se može zaključiti da je važan čimbenik u podlozi sklonosti preljubu.

Osim socioseksualne orijentacije, individualna karakteristika za koju se pretpostavilo da će biti zaštitni čimbenik u sklonosti preljubu jest emocionalna inteligencija. No, suprotno očekivanjima i prethodnim istraživanjima (npr. Babić Čikeš i sur., 2018; Zarch i sur., 2014) u ovom istraživanju emocionalna inteligencija nije bila značajno povezana sa sklonosti preljubu. No, ovi rezultati su slični rezultatima istraživanja Schulsingera (2022). Moguće objašnjenje za navedene rezultate je korištenje mjera samoprocjene za procjenu emocionalne inteligencije. Budući da ljudi često sebe procjenjuju empatičnijima nego što stvarno jesu, preporučuje se korištenje preciznijih i iscrpnijih testova emocionalne inteligencije (Schulsinger, 2022). Zanimljivo je naglasiti da je u ovom istraživanju pronađena povezanost emocionalne inteligencije sa svih pet osobina ličnosti. Tako je emocionalna inteligencija pozitivno povezana sa ekstraverzijom, ugodnosti, otvorenosti ka iskustvu i savjesnosti, a negativno povezana s neuroticizmom. Također je pozitivno povezana sa zadovoljstvom vezom, a zadovoljstvo vezom negativno korelira sa sklonosti preljubu (vidjeti Tablicu 2). Navedeni rezultati ukazuju da, iako se emocionalna inteligencija nije pokazala značajno povezanom sa sklonosti preljubu, ona značajno korelira s ostalim zaštitnim faktorima.

U trećoj hipotezi je pretpostavljeno da će varanje partnera u prethodnim vezama biti pozitivno povezano sa sklonosti preljubu, dok će zadovoljstvo romantičnom vezom biti negativno povezano sa sklonosti preljubu. Prethodno varanje partnera se pokazalo značajnim prediktorom u sklonosti preljubu, što je u skladu s prijašnjim istraživanjima (npr. Adamopoulou, 2013; Kruger i sur., 2015). U pozadini takvih nalaza može biti više objašnjenja. Moguće je da su za sklonost preljubu zaslužne određene osobine ličnosti koje su

relativno trajne pa se može očekivati da će osobe imati iste obrasce ponašanja u intimnim vezama tijekom života. Drugi razlog je prethodno varanje bez negativnih posljedica. Ukoliko su osobe prevarile romantičnog partnera, a u tome nisu bile uhvaćene, mogu se osjećati ponosno ili sigurno u svoje vještine varanja i skrivanja od partnera (npr. Adamopoulou, 2013). Drugim riječima, ukoliko je osoba sigurna da neće biti uhvaćena u nevjeri dolazi do rasta samopouzdanja te je stoga veća vjerojatnost ponovnog upuštanja u nevjeru. Također, preljub im može donijeti osjećaj adrenalina ili ugone što povećava vjerojatnost ponavljanja takvog ponašanja (npr. Kruger i sur., 2015).

U skladu s očekivanjima, zadovoljstvo vezom je također bilo značajno povezano sa sklonosti preljubu, odnosno niže zadovoljstvo u vezi predviđa veću sklonost preljubu. Slični rezultati dobiveni su u ranijim istraživanjima (npr. Barta i Kiene, 2005; Pereira i sur., 2014, Tran i sur., 2019). Osobe će nastojati nezadovoljstvo u vezi kompenzirati upuštanjem u preljubnički odnos (Glass i Wright, 1992). Drugim riječima, nezadovoljene potrebe za bliskošću, autonomijom ili seksualnim odnosima te problemi u primarnoj vezi mogu dovesti do preljuba.

Kao što je ranije navedeno, sa zadovoljstvom vezom su povezane i osobine ličnosti. Niži rezultati na dimenzijama ugodnosti i savjesnosti predviđaju nevjeru motiviranu nezadovoljstvom vezom (Shackelford i sur., 2008). Kongruentni nalazi dobiveni su i u ovom istraživanju, pri čemu su osobe više na dimenzijama savjesnosti i ugodnosti izvijestile o većem zadovoljstvu vezom. Kao što je ranije navedeno (Larsen i Buss, 2008), osobe visoko na savjesnosti nemaju problem s poštivanjem pravila i strukturom kao što su primjerice norme odanosti u romantičnim odnosima. S druge strane, osobama nisko na savjesnosti može biti teško držati se tih normi, stoga su nezadovoljnije vezom. Nadalje, osobe visoko na ugodnosti su pažljive i brižne, imaju izraženiju empatiju te više vjeruju drugim ljudima, a te karakteristike doprinose većem zadovoljstvu u romantičnim odnosima (Isma i Turnip, 2019).

Doprinos sociodemografskih, osobnih i kontekstualnih varijabli u objašnjenju varijance sklonosti preljubu

Drugi problem ovog istraživanja odnosio se na ispitivanje relativnog doprinosa pojedinih skupina varijabli (sociodemografske, individualne karakteristike te kontekstualne varijable) u objašnjenju sklonosti preljubu u romantičnim vezama. Postavljena je hipoteza u kojoj je pretpostavljeno da će individualne karakteristike biti najbolji prediktor objašnjenju sklonosti preljubu u romantičnim vezama, dok će kontekstualni faktori i sociodemografske varijable objasniti manji udio varijance prediktora. Prilikom obrade rezultata, u obzir su uzete

samo varijable koje su se pokazale značajnim korelatima sklonosti preljubu. Od sociodemografskih karakteristika to su spol i dob (1. korak), od individualnih karakteristika socioseksualna orijentacija, savjesnost, ugodnost te otvorenost ka iskustvu (2. korak), te od kontekstualnih varijabli uvrštene su zadovoljstvo vezom te prethodno varanje partnera (3. korak). U konačnom modelu, značajnim prediktorima pokazali su se ugodnost kao dimenzija ličnosti, socioseksualna orijentacija te prethodno varanje partnera.

Prediktor koji najviše doprinosi objašnjavanju sklonosti preljubu je socioseksualna orijentacija. Nerestriktivna socioseksualna orijentacija podrazumijeva stupanje u seksualne odnose bez emocionalne povezanosti, pozitivne stavove prema neobaveznim seksualnim odnosima i nevjeri te promiskuitetnije ponašanje (Mattingly i sur., 2011). Budući da je nerestriktivna socioseksualna orijentacija značajno povezana s nižim zadovoljstvom u vezi, ovakvi rezultati nisu iznenađujući. Dakle, nerestriktivna socioseksualnost se očituje u biranju većeg broja usputnih seksualnih partnera, permissivnijim seksualnim stavovima, smanjenoj predanosti u vezi što posljedično dovodi do nižeg zadovoljstva vezom te povećava sklonost preljubu (Penke, 2011).

Nakon socioseksualne orijentacije, po prediktorskoj snazi slijedi prethodno varanje partnera. Rezultati upućuju da su osobe koje su prethodno prevarile romantičnog partnera sklonije preljubu, što je u skladu s ranijim istraživanjima (Adamopoulou, 2013; Kruger i sur., 2015). Prethodno varanje partnera je u ovom istraživanju povezano s nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom te nižim zadovoljstvom trenutnom vezom (vidjeti Tablicu 2), što su rizični čimbenici sklonosti preljubu. Također, moguće objašnjenje je da će osobe koje su prethodno prevarile romantičnog partnera isto učiniti opet zbog stvaranja tzv. ovisnosti o rizičnim ponašanjima u vezi, kao što je nevjera (Adamopoulou, 2013). Značajni čimbenici u podlozi ove ovisnosti može biti traženje uzbuđenja (Lalasz i Weigel, 2011) ili neke od mračnih crta ličnosti (Sevi i sur., 2020) koje nisu ispitivane u ovom istraživanju.

Posljednji značajni prediktor je ugodnost kao crta ličnosti. U ovom istraživanju, ugodnost je statistički značajno povezana sa savjesnošću, emocionalnom inteligencijom, zadovoljstvom vezom, nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom te nižim neuroticizmom, odnosno, povezana je s brojnim zaštitnim čimbenicima u sklonosti preljubu u romantičnim vezama, što je u skladu s prethodnim istraživanjima (Schmitt, 2004; Barta i Kiene, 2005). Dakle, može se zaključiti da su individualne karakteristike (socioseksualna orijentacija te ugodnost) najbolji prediktor sklonosti preljubu u romantičnim vezama, te skupa objašnjavaju 23.4% varijance. Kontekstualni čimbenici objašnjavaju 11.1% varijance, dok sociodemografske karakteristike 4.5% varijance prediktora. Dakle, potvrđena je postavljena

hipoteza da individualni čimbenici objašnjavaju najveći udio varijance u kriteriju, odnosno sklonosti preljubu.

Implikacije, ograničenja i smjernice za buduća istraživanja

Ovo je jedno od rijetkih istraživanja u kojima je ispitan relativni doprinos čimbenika iz različitih domena. Uvid u individualne i kontekstualne faktore koji su se pokazali značajnima za sklonost preljubu pruža terapeutima alate za prepoznavanje rizičnih faktora te prevenciju konkretnim radom na problemu (primjerice poboljšanje zadovoljstva vezom). Još jedna korist ovog istraživanja jest uvrštavanje emocionalne inteligencije kao prediktora, budući da se relativno mali broj istraživanja usmjerio na doprinos emocionalne inteligencije u sklonosti preljubu. Iako se nije pokazala statistički značajnim prediktorom u ovom istraživanju, emocionalna inteligencija je značajno povezana sa svih pet osobina ličnosti te zadovoljstvom vezom, što također pruža praktične implikacije za psihoterapeutski i savjetovateljski rad. Primjerice, psiholozi i psihoterapeuti mogu usmjeriti fokus rada na poboljšavanje emocionalne inteligencije klijenata kroz zadatke kao što su usmjeravanje pažnje, tehnike samoregulacije i identificiranje emocionalnih podražaja (Drigas i sur., 2021).

Ovo istraživanje ima i određene nedostatke. Najprije, to je korištenje mjera samoprocjene zbog čega postoji opasnost od davanja socijalno poželjnih odgovora. Iako je istraživanje u potpunosti anonimno, posebice je velik rizik socijalno poželjnog odgovaranja kada su u pitanju osjetljive teme o kojima ljudi nerado raspravljaju, kao što je seksualno ponašanje i preljub. Što se tiče uzorka, bio je prigodan te su većinom sudjelovali sudionici mlađe dobi. Raspodjela po spolu je bila podjednaka. No, možda bi rezultati bili drukčiji da su sudionici bili ravnomjernije raspoređeni po dobi.

Buduća istraživanja bi, uz navedene prediktore sklonosti preljubu, mogla uvrstiti i stilove privrženosti koji su se pokazali značajnima u ranijim istraživanjima. Primjerice, osobe koje imaju izbjegavajući stil privrženosti imaju poteškoća s formiranjem i održavanjem bliskih odnosa te osjećaju nelagodu kada gube autonomiju u odnosu (Birnbaum i sur., 2006) i sklonije su preljubu kako bi ublažile tu nelagodu. Suprotno tome, sigurni stil privrženosti pokazao se zaštitnim faktorom u sklonosti preljubu (Birnbaum i sur., 2006). Osim stilova privrženosti, u budućim istraživanjima sklonosti preljubu bi se mogle ispitati povezanost sociodemografskih, individualnih i kontekstualnih čimbenika sa seksualnim i emocionalnim motivima u podlozi sklonosti preljubu. Time bi se dobio detaljniji uvid u povezanost čimbenika u podlozi sklonosti preljubu. Također, kao zaštitni čimbenik u sklonosti preljubu može se uvrstiti i religioznost. Istraživanja pokazuju da su religioznije osobe manje sklone

nevjeri (npr. Whismani sur., 2007; Jackman, 2015). Budući da se preljub kosi s temeljnim religijskim vrijednostima i moralnim normama, religiozne osobe će se vjerojatnije suzdržati od takvih ponašanja (Jackman, 2015). Što se tiče osobina ličnosti, u ovom istraživanju je crta ličnosti otvorenost ka iskustvu imala poprilično nisku pouzdanost, što dovodi u pitanje valjanost rezultata. Također, osim Velikih pet osobina ličnosti u budućim istraživanjima bi se mogle uvrstiti i crte mračne trijade - makijavelizam, psihopatija, narcizam, koje su se također pokazale značajnim prediktorima sklonosti preljubu (Dane i sur., 2018). Također, bilo bi zanimljivo uvrstiti i stavove prema nastavku romantičnog odnosa nakon nevjere. Primjerice, ispitati kontekstualne čimbenike zbog kojih bi pojedinci *ostali* u vezi ili braku nakon nevjere.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu individualnih karakteristika (socioseksualne orijentacije, emocionalne inteligencije, osobina ličnosti), sociodemografskih karakteristika (spol, dob) te kontekstualnih faktora (zadovoljstvo vezom, duljina trajanja veze, prethodno iskustvo s preljubom) u sklonosti preljubu u romantičnim vezama. Utvrđeno je da su spol i dob značajni prediktori sklonosti preljubu, odnosno da su u ovom istraživanju muškarci te osobe starije dobi bile sklonije preljubu u romantičnim vezama. Nadalje, pokazalo se da ugodnost, savjesnost i otvorenost ka iskustvu osobine ličnosti koje su statistički značajno povezane sa sklonosti preljubu, dok neuroticizam i ekstraverzija nisu. Tako su osobe više na ovim dimenzijama ličnosti manje sklone preljubu u romantičnim vezama. Socioseksualna orijentacija se također pokazala značajnim prediktorom, odnosno osobe restriktivnije socioseksualne orijentacije su manje sklone preljubu. Emocionalna inteligencija nije bila povezana sa sklonosti preljubu. Konačno, utvrđeno je da osobe koje su zadovoljnije romantičnom vezom manje sklone preljubu, dok su one koje su prethodno prevarile romantičnog partnera sklonije preljubu. Utvrđeno je da individualne karakteristike objašnjavaju najveći postotak varijance sklonosti preljubu u romantičnim vezama, pri čemu su se značajnim prediktorima pokazali socioseksualna orijentacija i ugodnost. Prethodno varanje partnera također je značajan prediktor sklonosti preljubu. Ovo istraživanje pruža koristan uvid u odnos sociodemografskih karakteristika, individualnih i kontekstualnih čimbenika te sklonosti preljubu u romantičnim vezama, a dodatna istraživanja na ovu temu bi omogućila detaljnije analiziranje čimbenika u podlozi ove kompleksne pojave.

Reference

- Adamopoulou, E. (2013). New facts on infidelity. *Economics Letters*, *121*(3), 458-462.
<https://doi.org/10.1016/j.econlet.2013.09.025>
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1969). The prediction of behavioral intentions in a choice situation. *Journal of Experimental Social Psychology*, *5*(4), 400-416.
[https://doi.org/10.1016/0022-1031\(69\)90033-X](https://doi.org/10.1016/0022-1031(69)90033-X)
- Allen, E. S., & Baucom, D. H. (2004). Adult attachment and patterns of extradyadic involvement. *Family process*, *43*(4), 467-488. <https://doi.org/10.1093/clipsy.bpi014>
- Altgelt, E. E., Reyes, M. A., French, J. E., Meltzer, A. L., & McNulty, J. K. (2018). *Who is sexually faithful? Own and partner personality traits as predictors of infidelity*. *Journal of Social and Personal Relationships*, *35*(4), 600–614.
<https://doi.org/10.1177/02654075177430>
- Apostolou, M., & Panayiotou, R. (2019). The reasons that prevent people from cheating on their partners: An evolutionary account of the propensity not to cheat. *Personality and Individual Differences*, *146*, 34–40 <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.03.041>
- Atkins, D. C., Baucom, D. H., & Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology*, *15*(4), 735.
<https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.4.735>
- Atkins, D. C., Yi, J., Baucom, D. H., & Christensen, A. (2005). Infidelity in couples seeking marital therapy. *Journal of Family Psychology*, *19*(3), 470.
<https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.3.470>
- Babić Čikeš, A., Marić, D., & Šincek, D. (2018). Emotional intelligence and marital quality: Dyadic data on Croatian sample. *Studia Psychologica*, *60*(2), 108-122.
<https://doi.org/10.21909/sp.2018.02.756>
- Baron-Cohen, S. (2002). The extreme male brain theory of autism. *Trends in cognitive sciences*, *6*(6), 248-254. [https://doi.org/10.1016/S1364-6613\(02\)01904-6](https://doi.org/10.1016/S1364-6613(02)01904-6)
- Barta, W. D., & Kiene, S. M. (2005). Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: The roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, *22*(3), 339-360.
<https://doi.org/10.1177/0265407505050524>
- Basson, R. (2005). Women's sexual dysfunction: Revised and expanded definitions. *Canadian Medical Association Journal*, *172*, 1327–1333.
<https://doi.org/10.1503/cmaj.1020174>

- Birnbaum, G. E., Reis, H. T., Mikulincer, M., Gillath, O., & Orpaz, A. (2006). When sex is more than just sex: Attachment orientations, sexual experience, and relationship quality. *Journal of Personality and Social Psychology*, *91*(5), 929-943.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.5.929>
- Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005). Infidelity in committed relationships I: A methodological review. *Journal of Marital and Family Therapy*, *31*(2), 183-216.
<https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2005.tb01556.x>
- Brackett, M. A., & Mayer, J. D. (2003). Convergent, discriminant, and incremental validity of competing measures of emotional intelligence. *Personality and Social Psychology*, *29*, 1147-1158. <https://doi.org/10.1177/014616720325459>
- Burdette, A. M., Ellison, C. G., Sherkat, D. E., & Gore, K. A. (2007). Are there religious variations in marital infidelity?. *Journal of Family Issues*, *28*(12), 1553-1581.
<https://doi.org/10.1177/0192513X0730426>
- Buss, D. M. (1995). Psychological sex differences: Origins through sexual selection.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.50.3.164>
- Ciarrochi, J., Hynes, K., & Crittenden, N. (2005). Can men do better if they try harder: Sex and motivational effects on emotional awareness. *Cognition & Emotion*, *19*(1), 133-141. <https://doi.org/10.1080/02699930441000102>
- Crawford, E. C., Jackson, J., & Pritchard, A. (2017). A more personalized satisfaction model: Including the BFI-44 in the American customer satisfaction model. *Journal of Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Complaining Behavior*, *30*, 43-76.
- Dane, L. K., Jonason, P. K., & McCaffrey, M. (2018). Physiological tests of the cheater hypothesis for the Dark Triad traits: testosterone, cortisol, and a social stressor. *Personality and Individual Differences*, *121*, 227-231.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.09.010>
- DeSteno, D. A., & Salovey, P. (1996). Evolutionary origins of sex differences in jealousy? Questioning the “fitness” of the model. *Psychological Science*, *7*(6), 367-372.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1996.tb00391.>
- Drigas, A., Papoutsis, C., & Skianis, C. (2021). Metacognitive and Metaemotional Training Strategies through the Nine-layer Pyramid Model of Emotional Intelligence. *International Journal of Recent Contributions from Engineering, Science & IT (iJES)*, *9*(4), 58-76. <https://doi.org/10.3991/ijes.v9i4.26189>

- Drigotas, S. M., & Barta, W. (2001). The cheating heart: Scientific explorations of infidelity. *Current Directions in Psychological Science*, *10*(5), 177-180.
<https://doi.org/10.1111/1467-8721.00143>
- Extremera, N., Fernández-Berrocal, P., & Salovey, P. (2006). Spanish version of the Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT). Version 2.0: reliabilities, age and gender differences. *Psicothema*, *18*, 42-48.
- Eysenck, H. J. (1976). *Sex and personality*. Austin: University of Texas Press.
- Farrelly, D., & Austin, E. J. (2007). Ability EI as an intelligence? Associations of the MSCEIT with performance on emotion processing and social tasks and with cognitive ability. *Cognition and Emotion*, *21*(5), 1043-1063.
<https://doi.org/10.1080/02699930601069404>
- Fernández, M. L., & Castro, Y. R. (2003). Age and sex differences in self-esteem among Spanish adolescents. *Psychological Reports*, *93*(3), 876-878.
<https://doi.org/10.2466/pr0.2003.93.3.876>
- Festinger, L., & Carlsmith, J. M. (1959). Cognitive consequences of forced compliance. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, *58*(2), 203.
<https://doi.org/10.1037/h0041593>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. sage.
- Fincham, F. D., & May, R. W. (2017). Infidelity in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, *13*, 70–74. <https://doi.org/10.1016/>
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (2005). Theory-based behavior change interventions: Comments on Hobbis and Sutton. *Journal of Health Psychology*, *10*(1), 27-31.
<https://doi.org/10.1177/135910530504855>
- Glass, S. P., & Wright, T. L. (1992). Justifications for extramarital relationships: The association between attitudes, behaviors, and gender. *Journal of Sex Research*, *29*(3), 361-387. <https://doi.org/10.1080/00224499209551654>
- Goldberg, L. R. (1999). A broad-bandwidth, public domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. *Personality Psychology in Europe*, *7*(1), 7-28.
- Guitar, A. E., Geher, G., Kruger, D. J., Garcia, J. R., Fisher, M. L., & Fitzgerald, C. J. (2017). Defining and distinguishing sexual and emotional infidelity. *Current Psychology*, *36*, 434-446. <https://doi.org/10.1007/s12144-016-9432-4>

- Haseli, A., Shariati, M., Nazari, A. M., Keramat, A., & Emamian, M. H. (2019). Infidelity and its associated factors: A systematic review. *The Journal of Sexual Medicine*, 16(8), 1155-1169. <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2019.04.011>
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 93-98. <https://doi.org/10.2307/352430>
- Isma, M. N. P., & Turnip, S. S. (2019). Personality traits and marital satisfaction in predicting couples' attitudes toward infidelity. *Journal of Relationships Research*, 10, e13. <https://doi.org/10.1017/jrr.2019.10>
- Jackman, M. (2015). Understanding the cheating heart: What determines infidelity intentions?. *Sexuality & Culture*, 19(1), 72-84. <https://doi.org/10.1007/s12119-014-9248-z>
- Jones, D. N., & Weiser, D. A. (2014). Differential infidelity patterns among the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 57, 20-24. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.09.007>
- Jones, D. N., Olderbak, S. G., & Figueredo, A. J. (2011). The intentions towards infidelity scale. *Handbook of sexuality-related measures*, 251-253.
- Kardum, I., Gračanin, A., i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psihologijske teme*, 15(1), 101-128. <https://hrcak.srce.hr/11834>
- Killian, K. D. (2012). Development and validation of the emotional self-awareness questionnaire: A measure of emotional intelligence. *Journal of Marital and Family Therapy*, 38(3), 502-514. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2011.00233.x>
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. R., & Martin, C. E. (2003). Sexual behavior in the human male. *American Journal of Public Health*, 93(6), 894-898. <https://doi.org/10.2105/AJPH.93.6.894>
- Knopp, K., Scott, S., Ritchie, L., Rhoades, G. K., Markman, H. J., & Stanley, S. M. (2017). Once a cheater, always a cheater? Serial infidelity across subsequent relationships. *Archives of Sexual Behavior*, 46, 2301-2311. <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1018-1>
- Kruger, D. J., Fisher, M. L., Fitzgerald, C. J., Garcia, J. R., Geher, G., & Guitar, A. E. (2015). Sexual and emotional aspects are distinct components of infidelity and unique predictors of anticipated distress. *Evolutionary Psychological Science*, 1, 44-51. <https://doi.org/10.1007/s40806-015-0010-z>

- Kuhle, B. X., Smedley, K. D., & Schmitt, D. P. (2009). Sex differences in the motivation and mitigation of jealousy-induced interrogations. *Personality and Individual Differences, 46*(4), 499-502. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.11.023>
- Lalasz, C. B., & Weigel, D. J. (2011). Understanding the relationship between gender and extradyadic relations: The mediating role of sensation seeking on intentions to engage in sexual infidelity. *Personality and Individual Differences, 50*(7), 1079-1083. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.01.029>
- Larsen, R. J., & Buss, D. M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Liu, C. (2000). A theory of marital sexual life. *Journal of Marriage and Family, 62*(2), 363-374. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00363.x>
- Maddox Shaw, A. M., Rhoades, G. K., Allen, E. S., Stanley, S. M., & Markman, H. J. (2013). Predictors of extradyadic sexual involvement in unmarried opposite-sex relationships. *Journal of Sex Research, 50*(6), 598-610. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.666816>
- Mark K.P., Janssen E., & Milhausen R.R. (2011). Infidelity in heterosexual couples: Demographic, interpersonal, and personality-related predictors of extradyadic sex. *Archives of Sexual Behavior, 40*, 971–982. <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9771-z>
- Mattingly, B. A., Clark, E. M., Weidler, D. J., Bullock, M., Hackathorn, J., & Blankmeyer, K. (2011). Sociosexual orientation, commitment, and infidelity: A mediation analysis. *The Journal of Social Psychology, 151*(3), 222-226. <https://doi.org/10.1080/00224540903536162>
- McCabe, M. P., & Cobain, M. J. (1998). The impact of individual and relationship factors on sexual dysfunction among males and females. *Sexual and Marital Therapy, 13*(2), 131-143. <https://doi.org/10.1080/02674659808406554>
- McCrae, R. R., Costa, P. T., Jr., Pedrosa de Lima, M., Simões, A., Ostendorf, F., Angleitner, A., . . . Piedmont, R. L. (1999). Age differences in personality across the adult life span: Parallels in five cultures. *Developmental Psychology, 35*, 466–477.
- McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist, 52*(5), 509. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.52.5.509>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective*. Guilford Press.

- Nicholls, L. (2008). Putting the New View classification scheme to an empirical test. *Feminism & Psychology*, 18(4), 515-526.
<https://doi.org/10.1177/0959353508096180>
- Orzeck, T., Lung, E. (2005). Big-Five Personality Differences of Cheaters And Non-cheaters. *Current Psychology*, 24, 274–286. <https://doi.org/10.1007/s12144-005-1028-3>
- Penke, L. (2011). Revised Sociosexual orientation Inventory. U T. D. Fisher, C. M. Davis, W. L. Yarber i S. L. Davis (Ur.). *Handbook of Sexuality-Related Measures*, pp. 622-625. New York: Routledge.
- Pereira, M. G., Taysi, E., Orcan, F., & Fincham, F. (2014). Attachment, infidelity, and loneliness in college students involved in a romantic relationship: The role of relationship satisfaction, morbidity, and prayer for partner. *Contemporary Family Therapy*, 36, 333-350. <https://doi.org/10.1007/s10591-013-9289-8>
- Petz, B., Kolesarić, V. i Ivanec, D. (2012). *Petzova statistika. Osnovne statističke metode za nematematičare*. Zagreb: Naklada Slap.
- Pines, A. M., & Friedman, A. (1998). Gender differences in romantic jealousy. *The Journal of Social Psychology*, 138(1), 54-71. <https://doi.org/10.1080/00224549809600353>
- Pomper Vragović, V. (2022). *Samopoštovanje i emocionalna kompetentnost u sestrijskoj profesiji* (Diplomski rad). Koprivnica: Sveučilište Sjever. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:816772>
- Rimanić, A. (2019). *Socijalna atribucija nevjere izrazima lica* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Psychology). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:424445>
- Ruffman, T., Henry, J. D., Livingstone, V., & Phillips, L. H. (2008). A meta-analytic review of emotion recognition and aging: Implications for neuropsychological models of aging. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 32(4), 863-881.
<https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2008.01.001>
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social psychology*, 45(1), 101. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.45.1.101>
- Sánchez-Núñez, M., Fernández-Berrocal, P., Montañés, J., & Latorre, J. M. (2008). Does emotional intelligence depend on gender? The socialization of emotional competencies in men and women and its implications. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 6(2), 455–474.

- Schmitt, D. P. (2003). Universal sex differences in the desire for sexual variety: Tests from 52 nations, Factors that Promote or Predict Infidelity 11 6 continents, and 13 islands. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(1), 85–104.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.1.85>
- Schmitt, D. P. (2004). The Big Five related to risky sexual behaviour across 10 world regions: Differential personality associations of sexual promiscuity and relationship infidelity. *European Journal of Personality*, 18(4), 301-319.
<https://doi.org/10.1002/per.5>
- Schmitt, D. P., & Buss, D. M. (2000). Sexual dimensions of person description: Beyond or subsumed by the Big Five?. *Journal of Research in Personality*, 34(2), 141-177.
<https://doi.org/10.1006/jrpe.1999.2267>
- Schmitt, D. P., & Shackelford, T. K. (2008). Big Five traits related to short-term mating: From personality to promiscuity across 46 nations. *Evolutionary Psychology*, 6(2), 147470490800600204. <https://doi.org/10.1177/14747049080060020>
- Schulsinger, D. R. (2022). *Emotional Intelligence and Gender as Predictors of Infidelity among Heterosexual, Monogamous Couples* (Doctoral dissertation, Walden University).
- Sevi, B., Urganci, B., & Sakman, E. (2020). Who cheats? An examination of light and dark personality traits as predictors of infidelity. *Personality and Individual Differences*, 164, 110126. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110126>
- Sheeran, P. (2002). Intention—behavior relations: a conceptual and empirical review. *European Review of Social Psychology*, 12(1), 1-36.
<https://doi.org/10.1080/14792772143000003>
- Silva, A., Saraiva, M., Albuquerque, P. B., & Arantes, J. (2017). Relationship quality influences attitudes toward and perceptions of infidelity. *Personal Relationships*, 24(4), 718-728.
- Simpson, J. A., & Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 870. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.6.870>
- Šunjić, M. i Penezić, Z. (2014). Skala procjene kvalitete veze. U: Čubela Adorić, V., Penezić, Z., Proroković, A. i Tucak Junaković, I. (Ur.). Zbirka psihologijskih skala i upitnika, svezak, 8.

- Takšić, V. (2002). Upitnici emocionalne inteligencije (kompetentnosti) UEK. U: K. Lacković-Grgin, A. Proroković, V. Čubela i Z. Penezić (Ur.), *Zbirka psiholoških skala i upitnika* (str. 27-44). Filozofski fakultet u Zadru.
- Tran, P., Judge, M., & Kashima, Y. (2019). Commitment in relationships: An updated meta-analysis of the Investment Model. *Personal Relationships*, 26(1), 158-180. <https://doi.org/10.1111/per.12268>
- Treas, J., & Giesen, D. (2000). Sexual infidelity among married and cohabiting Americans. *Journal of marriage and family*, 62(1), 48-60.
- Turliuc, M. N., & Scutaru, E. L. (2013). A semi-model of predictive factors for mixed infidelity. *Annals of AII Cuza University. Psychology Series*, 22(2), 35.
- Whisman, M. A., Gordon, K. C., & Chatav, Y. (2007). Predicting sexual infidelity in a population-based sample of married individuals. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 320. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.320>
- Wilson, K., Mattingly, B. A., Clark, E. M., Weidler, D. J., & Bequette, A. W. (2011). The gray area: Exploring attitudes toward infidelity and the development of the Perceptions of Dating Infidelity Scale. *The Journal of Social Psychology*, 151(1), 63-86. <https://doi.org/10.1080/00224540903366750>
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin*, 128(5), 699. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.5.699>
- Yip, J. A., Stein, D. H., Côté, S., & Carney, D. R. (2020). Follow your gut? Emotional intelligence moderates the association between physiologically measured somatic markers and risk-taking. *Emotion*, 20(3), 462. <https://doi.org/10.1037/emo0000561>
- Zarch, Z. N., Marashi, S. M., & Raji, H. (2014). The relationship between emotional intelligence and marital satisfaction: 10-year outcome of partners from three different economic levels. *Iranian Journal of Psychiatry*, 9(4), 188.